
פרק 4

חינוך והשכלה

א. מבוא

חינוך והשכלה הם אבני דרך משמעותיים בחייו של הפרט, העשויים לעצב תפיסת עולם, מודעות חברתית וקבלת החלטות בתחום האישי והמקצועי. מדיניות החינוך בישראל שואפת לשיפור הישגי התלמידים, להרחבת מעגל הלומדים בכל דרגי החינוך (מטרום חובה ועד להשכלה גבוהה), לצמצום הנשירה בקרב התלמידים ולהעלאת רמת ההשכלה בכלל האוכלוסייה. הרחבת הידע וההכשרה המקצועית מהווים בסיס טוב לקידומו של הפרט ולצמצום פערים חברתיים.

דוח פני החברה הנוכחי עוסק בפערים שבין קבוצות שונות באוכלוסייה לפי מדד חברתי-כלכלי שפותח בלמ"ס. בפרק זה יש התייחסות להישגי תלמידים, לנשירה ולהשכלה גבוהה, לפי המעמד החברתי-כלכלי של היישוב.

הנושאים שנכללו בפרק זה:

1. הישגים בלימודים: בחינות המיצ"ב ובחינות הבגרות.
2. נשירה מבתי הספר של משרד החינוך ומעבר תלמידי כיתות ז-יב שנשרו מבתי ספר של משרד החינוך למסגרת לימוד אחרת.
3. השכלה גבוהה, כולל השוואה למדינות ה-OECD.
4. ההוצאה הלאומית לחינוך.

ב. מונחים, הגדרות והסברים

1. כללי

חינוך עברי: במערכת חינוך זו שפת ההוראה היא עברית. תלמידי החינוך העברי מסווגים לפי פיקוח.

פיקוח בחינוך העברי:¹ הכוונה לזיקה לחינוך דתי בבתי הספר של החינוך העברי; הפיקוח הממלכתי, הפיקוח הממלכתי-דתי והפיקוח החרדי.

חינוך ערבי: במערכת חינוך זו שפת ההוראה היא ערבית. מערכת זו כוללת את בתי הספר הרשמיים ובתי הספר הבלתי רשמיים שבפיקוח משרד החינוך, בתי הספר הממשלתיים ובתי הספר של סוכנות הסעד והתעסוקה במזרח ירושלים. לא כולל מוסדות פרטיים במזרח ירושלים שאינם בפיקוח משרד החינוך. הנתונים המוצגים בפרקים הנוגעים ללימודים בגיל בית ספר אינם כוללים את אוכלוסיית ערביי מזרח ירושלים מאחר שחלקם לומדים במוסדות לימוד פרטיים, אשר אין ללמ"ס מידע מפורט עליהם.

תלמידי החינוך הערבי מסווגים בפרסום זה לפי דת (מוסלמים, נוצרים ודרוזים) ולפי מגזר.

מגזר בחינוך הערבי: החינוך הערבי נחלק לארבעה מגזרים: ערבי, דרוזי, צ'רקסי ובדווי. לכל מגזר יש תכנית לימודים המייחדת אותו.

אשכול חברתי-כלכלי: ערך המדד החברתי-כלכלי עבור כל רשות מקומית חושב על סמך סדרת המאפיינים לכל אחת מהרשויות המקומיות (עיריות, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות). המדד משקף את הרמה החברתית-כלכלית של האוכלוסייה בשנת 2006. לאחר קבלת המדדים, סווגו הרשויות המקומיות ל-10 אשכולות, כאשר אשכול 1 מציין את הרמה החברתית-כלכלית הנמוכה ביותר ואשכול 10 - את הרמה הגבוהה ביותר.

בפרסום זה קובצו עשרת האשכולות לשלוש קבוצות:

מעמד נמוך – אוכלוסייה הגרה ביישובים באשכולות 1 עד 3.

מעמד בינוני – אוכלוסייה הגרה ביישובים באשכולות 4 עד 7.

מעמד גבוה – אוכלוסייה הגרה ביישובים באשכולות 8 עד 10.

קבוצת אוכלוסייה: אוכלוסיית היהודים ואחרים כוללת יהודים, נוצרים שאינם ערבים ואלה ללא סיווג דתי; האוכלוסייה הערבית כוללת מוסלמים, נוצרים-ערבים ודרוזים.

2. בחינות המיצ"ב

מיצ"ב: מדדי צמיחה ויעילות בית ספרית. מבחני המיצ"ב נערכים על ידי הרשות הארצית למדידה ולהערכה בחינוך (ראמ"ה) בתחומי הדעת הבאים: שפת אם (עברית בחינוך העברי וערבית בחינוך הערבי), אנגלית, מתמטיקה ומדע וטכנולוגיה.

עולים חדשים ותלמידי שילוב נבחנו בכתות נפרדות ובתנאים מותאמים, לפי קביעת מנהל בית הספר, וציוניהם אינם נכללים בנתונים המוצגים בפרסום זה.

1 בדוח זה הוכנס מרכיב הפיקוח גם לחלק של השכלה גבוהה - חשוב לציין כי חלק מבתי הספר החרדיים (חב"ד) נמצאים בפיקוח הממלכתי-דתי, ואילו בפיקוח החרדי יש מספר קטן של מוסדות לא-חרדיים להשכלה גבוהה.

עולים חדשים: עולים בעלי ותק של עד שנה בארץ לא נבחנו כלל. עולים בעלי ותק של שנה עד שלוש שנים נבחנו בדרך כלל בתנאים מותאמים. עולים המוצגים בלוח 4.2 הם תלמידים בעלי ותק של למעלה משלוש שנים בארץ, שנבחנו בתנאים רגילים.

מספר שנות לימוד של האם: לפי דיווח ההורים לבית הספר. הנתונים הועתקו מקובץ התלמידים של משרד החינוך. השכלת האם אינה ידועה לגבי 6% מתלמידי החינוך העברי ו-24% מתלמידי החינוך הערבי ב-2008/09. ממוצעי הציונים עבור השכלת אם לא ידועה מוצגים בנפרד.

הכנסת הורים: מתייחסת להכנסה שנתית ברוטו של שני ההורים (בין אם שכירים ובין אם עצמאים), לפי נתונים המדווחים לרשות המסים. זיהוי הקשר המשפחתי שבין תלמיד להוריו נעשה באמצעות מרשם התושבים. נתוני הכנסת ההורים בלוחות מוצגים בחמישוני.

3. תלמידי כיתות יב - נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה

אוכלוסייה: תלמידי כיתות יב בשנת הלימודים תש"ע (2009/10).

נתיב: מתייחס לנתיב הלימוד האישי של התלמיד, כפי שנרשם בקובץ תלמידים של משרד החינוך.

דרישות הסף של האוניברסיטאות: כוללות 3 יחידות לימוד במתמטיקה, 4 יחידות לימוד באנגלית ומקצוע ברמה מוגברת (4 יחידות לימוד לפחות), בנוסף לאנגלית.

תעודת בגרות מדעית-טכנולוגית איכותית: תעודת בגרות המורכבת מ-5 יחידות לימוד ב-3 מקצועות מדעיים-טכנולוגיים (15 יחידות לימוד בסך הכל).

העתודה כוללת את תלמידי הנתיב העיוני שנבחנו ברמת 5 יחידות לימוד במתמטיקה, 5 יחידות לימוד בפיזיקה, בכימיה או בביולוגיה ו-5 יחידות נוספות באחד מהמקצועות הבאים: פיזיקה, כימיה, ביולוגיה או מדעי המחשב, ואת **תלמידי הנתיב הטכנולוגי** במגמות הבאות: הנדסת תכנה, אלקטרוניקה, הנדסת מכונות, ביוטכנולוגיה והמגמה המדעית-טכנולוגית שנבחנו ברמת 5 יחידות לימוד במתמטיקה, 5 יחידות לימוד בפיזיקה, בכימיה או בביולוגיה ו-5 יחידות נוספות במקצוע טכנולוגי עם זיקה למגמה שבה למדו.

תעודת בגרות בהצטיינות: תעודת בגרות העומדת בקריטריונים הבאים:

- לפחות 30 יחידות לימוד
- ממוצע ציונים המגיע לפחות ל-90
- 5 יחידות לימוד באנגלית ולפחות 4 יחידות לימוד במתמטיקה.

4. נשירה מבתי ספר של משרד החינוך ומעבר למסגרות לימוד אחרות

תלמיד נושר: תלמיד נחשב לנושר אם עזב את הלימודים במהלך שנת הלימודים תש"ע (2009/10) או במעבר לשנת הלימודים תשע"א (2010/11).

לא הוגדרו כנושרים: תלמידים שעזבו את הלימודים במהלך שנת הלימודים תש"ע (2009/10) אך חזרו בתשע"א (2010/11), תלמידים שעזבו לימודים ושהו בחו"ל לפחות 100 ימים ברצף וכן תלמידים שעברו מבית ספר אחד לאחר.

5. השכלה גבוהה

מוסד להשכלה גבוהה: מוסד אשר הוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה והוסמך להעניק תואר אקדמי. ישנם ארבעה סוגי מוסדות: אוניברסיטאות, האוניברסיטה הפתוחה, מכללות אקדמיות ומכללות אקדמיות לחינוך. עיקר הממצאים על סטודנטים אינם מתייחסים לאוניברסיטה הפתוחה, להבדיל מהממצאים על מקבלי תארים.²

מכללה אקדמית: מוסד אשר הוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה והוסמך להעניק תואר אקדמי.

שיעור למידה: מספר הסטודנטים מתוך כל האוכלוסייה באותה קבוצת גיל.

סטודנט: תלמיד במוסד לחינוך גבוה הלומד לקראת תואר או תעודה אקדמיים מוכרים על ידי המועצה להשכלה גבוהה. לא נכללו תלמידים שביטלו הרשמתם עד למועד העדכון של הקובץ.

הנתונים לא כוללים סטודנטים במוסדות לא אקדמיים אשר אינם מוכרים על ידי המועצה להשכלה גבוהה וסטודנטים בשלוחות של מוסדות לחינוך גבוה מחו"ל.

מקבל תואר/תעודה: כל מי שקיבל תואר המוכר על ידי המועצה להשכלה גבוהה. מי שקיבל שני תארים, או גם תואר וגם תעודה אקדמית בשנה הנסקרת, נספר פעם אחת בלבד - כמקבל תואר. מקבל תואר נחשב לאחר טקס הענקת התארים של אותה שנה.

תחום לימוד: מקצועות הלימוד קובצו לפי התחום המדעי שאליו הם משתייכים. מי שלמד או סיים את לימודיו בשני מקצועות לימוד, מוין לפי התחום של מקצוע הלימוד המופיע ראשון בקובץ המוסד. תחומי הלימוד המוצגים בפרק זה הם: מדעי הרוח (לא כולל מקצועות החינוך), חינוך והכשרה להוראה, מדעי החברה, עסקים ומדעי הניהול, משפטים, רפואה, מקצועות עזר רפואיים, מדעי הטבע ומתמטיקה, חקלאות והנדסה.

2 האוניברסיטה הפתוחה היא מוסד ייחודי בנוף האקדמי בישראל, אין בה תהליך מועמדות ללימודי תואר ראשון. הקבלה היא ללא תנאים או דרישות מוקדמות, ואפשר ללמוד בה קורסים בודדים או תכנית לימודים מלאה לתואר "בוגר אוניברסיטה". הסטודנטים של האוניברסיטה הפתוחה אינם נדרשים להירשם לפקולטה או לחוג לימודים, אלא לקורסים. מי שנרשם לקורס נחשב כסטודנט של האוניברסיטה הפתוחה. בנוסף לסטודנטים הלומדים באוניברסיטה הפתוחה לשם קבלת תואר, יש סטודנטים שלומדים שלא לשם קבלת תואר, לכן האוניברסיטה הפתוחה מוזכרת בנפרד עבור סטודנטים.

ג. מקורות הנתונים

1. מבחני המיצ"ב: קובץ של תוצאות מבחני המיצ"ב בכיתות ח בתשס"ט (2008/09) שהוכן בלמ"ס על סמך עיבודים מתוך קובצי המיצ"ב של ראמ"ה (הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך).

2. הישגים של תלמידי כיתות יב: קובץ תלמידי כיתות יב, נבחנים זכאים לתעודת בגרות תש"ע (2009/10).

3. נשירה של ילדים ובני נוער:

א. קובץ תלמידים של משרד החינוך - בקובץ רשומים כל התלמידים הלומדים בבתי הספר של משרד החינוך: החינוך היסודי, חטיבת הביניים והחטיבה העליונה; במוסדות לימוד המוגדרים רשמיים - חינוך ממלכתי וממלכתי-דתי, ובמוסדות לימוד המוגדרים מוכרים שאינם רשמיים, הכוללים בעיקר חינוך חרדי.

ב. קובץ תלמידים של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (התמ"ת) - בקובץ רשומים תלמידי כיתות ט-יב, הלומדים בבתי ספר לחניכים ובבתי ספר תעשייתיים שבפיקוח משרד התמ"ת, ומשלבים לימודים ועבודה.

ג. קובץ תלמידי ישיבות - בקובץ רשומים תלמידי הישיבות הגבוהות והכוללים המתקצבים על ידי אגף הישיבות של משרד החינוך (לשעבר משרד הדתות).

4. השכלה גבוהה:

א. הנתונים על סטודנטים ומקבלי תארים מהאוניברסיטאות ומהמכללות מבוססים על עיבוד קובצי המוסדות להשכלה גבוהה בארץ. בקבצים מופיעים פרטי הלימודים במוסד האקדמי: התואר, מקצועות הלימוד ונתונים אקדמיים נוספים. הקבצים נאספים מדי שנה מהמוסדות להשכלה גבוהה, פרט לקובץ סטודנטים במכללות האקדמיות להוראה שמתקבל ממשרד החינוך.

ב. המקור לנתונים הדמוגרפיים הוא קובץ מרשם האוכלוסין. קובץ זה כולל (לגבי אזרחים ותושבים קבועים) בין היתר, את הפרטים הדמוגרפיים הבאים: מין, שנת לידה, קבוצת אוכלוסייה ודת, ארץ לידה, יישוב מגורים.

ג. הממצאים המתייחסים להשוואות הבין-לאומיות, מבוססים על נתונים סטטיסטיים שנמסרו לארגון ה-OECD ממדינות החברות בארגון זה (כולל ישראל) ועל נתונים ממדינות נוספות. ה-OECD מבצע על אותם נתונים, עיבודים סטטיסטיים נוספים על מנת ליצור מדדים הניתנים להשוואה בין המדינות, בהתאם למטרותיו של הארגון. מדדים אלו מופיעים מדי שנה בספטמבר בפרסום Education at a Glance.

ד. ממצאים עיקריים**1. הישגים בלימודים**

חלק זה עוסק בפערים בהישגי התלמידים כפי שהם מתבטאים בשני מבחנים משמעותיים הנערכים בשלבים שונים של מהלך הלימודים. מבחני המיצ"ב הנערכים בכיתות ח ובחינות הבגרות הנערכות בעת סיום הלימודים בבית הספר התיכון.

תוצאות מבחני המיצ"ב מתבססות על מבחנים שנערכו בקרב תלמידי כיתות ח בשנת הלימודים 2008/09 (תשס"ט), ואילו פרק בחינות הבגרות עוסק במבחנים שנערכו ב-2010 (תש"ע).

(א) מבחני המיצ"ב

מבחני המיצ"ב נערכים על ידי ראמ"ה (הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך) בתחומי הדעת הבאים: שפת אם (עברית בחינוך העברי וערבית בחינוך הערבי), אנגלית, מתמטיקה ומדע וטכנולוגיה והם מלווים בשאלונים על אקלים בית הספר ועל הסביבה הפדגוגית. תוצאות המבחנים משקפות את הישגי התלמידים ומסייעות באיתור פערים לימודיים בין תלמידים המשתייכים לקבוצות אוכלוסייה שונות, בחינוך היסודי ובחטיבות הביניים.

מאז 2006/07 (תשס"ז) עברה ראמ"ה למתכונת חדשה של המדגם עליו מתבססים נתוני המיצ"ב, והוא כולל 4 קבוצות שוות גודל ומייצגות של בתי ספר יסודיים וחטיבות ביניים המכונות "אשכולות"³. מדי שנה משתתפים בכל מבחן מיצ"ב חיצוני, שתוצאותיו נמסרות לראמ"ה, בתי ספר המשתייכים לאשכול אחר, ואילו בבתי הספר השייכים לשלושת האשכולות האחרים המבחנים הם פנימיים ותוצאותיהם מיועדות לשימוש בית הספר. ב-2008/09 נבחנו במבחני המיצ"ב החיצוני בשפת אם (עברית/ערבית) ובמתמטיקה תלמידים בבתי הספר מאשכול א, ואילו במבחנים באנגלית ובמדע וטכנולוגיה נבחנו תלמידים בבתי הספר מאשכול ג.

חשוב לציין כי בחינוך העברי השתתפו במבחני המיצ"ב רק תלמידים מהפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי. תלמידי הפיקוח החרדי לא השתתפו במבחנים אלה.

בניתוח נתונים המתייחסים לשנים קודמות יש להביא בחשבון כי ההבדלים בציונים בין שנים שונות עשויים להיות קשורים לכך שלא נעשתה התאמה בין סולמות הציונים של המבחנים, והבדל בציונים אינו משקף בהכרח הבדל ברמת הידע של התלמידים, אלא עשוי לנבוע משוני ברמת הקושי של המבחנים.

כדי לאפשר השוואה בין תת-אוכלוסיות בקרב נבחני 2008/09, מוצגים הנתונים בערכים של ציון ממוצע גולמי, מ-0 עד 100, ולצידם ציוני תקן.⁴

הנתונים בלוחות שבסעיף זה אינם כוללים תלמידים עולים ותלמידי שילוב, שנבחנו בתנאים מיוחדים.

3 תכנון המדגם והחלוקה לאשכולות של נבחנים אינו תואם את החלוקה לרמה חברתית-כלכלית של יישובים בפרסום הנוכחי. משום כך, חלוקת בתי הספר והתלמידים שנבחנו בבחינות המיצ"ב לפי רמה חברתית-כלכלית אינה מאוזנת.

4 ציון תקן מבטא את מיקומה היחסי בהישגים של קבוצה מסוימת, לדוגמה תלמידים שלאמם השכלה של 16 שנות לימוד ומעלה ביחס לממוצע הכולל. ציון התקן מראה את המרחק שבין הציון (הממוצע) של קבוצה מסוימת לבין הממוצע הכולל באותו מקצוע. ההשוואה בין הישגיהן של קבוצות אוכלוסייה שונות וההתייחסות לפער ביניהן (כולל הנתונים בלוחות 4.1, 4.3, ו-4.5) נעשו אף הם במונחים של ציון תקן ממוצע. **גודל הפער** (הנמדד בסטיות תקן) **משקף את ההבדלים שבין האוכלוסיות הנמדדות**. פער בסטיית תקן הקטן מ-0.1 נחשב לזניח; פער בין 0.1 ל-0.2 נחשב לקטן; פער בין 0.2 ל-0.5 נחשב לבינוני, ופער מעל 0.5 סטיית תקן נחשב לפער גדול.

לוח 4.1

תלמידי כיתות ח, לפי הישגים בבחינות המיצ"ב, מגזר ותחום דעת, 2008/09

הפער בין החינוך העברי לחינוך הערבי	חינוך ערבי		חינוך עברי		חינוך עברי וחינוך ערבי – סך הכל	תחום דעת ¹
	ציון תקן	ציון ממוצע	ציון תקן	ציון ממוצע	ציון ממוצע	
0.82	-0.60	42.1	0.22	66.3	59.1	אנגלית
0.32	-0.23	42.1	0.09	50.4	48.0	מתמטיקה
0.64	-0.47	43.8	0.17	57.5	53.4	מדע וטכנולוגיה

1. ציוני התקן בכל תחום דעת חושבו ביחס לציון הממוצע ולסטיית התקן של כלל החינוך העברי והערבי.

גם ב-2008/09, בדומה לשנים הקודמות, נמצאו פערים בהישגים במבחני המיצ"ב לטובת תלמידי החינוך העברי בהשוואה לתלמידי החינוך הערבי. הפער הגדול ביותר לטובת תלמידי החינוך העברי נמצא באנגלית והגיע ל-0.8 סטיית תקן, ואילו במדע וטכנולוגיה הגיע הפער ל-2/3 סטיית תקן. הפער הקטן ביותר לטובת החינוך העברי נמצא במתמטיקה ועמד על שליש סטיית תקן.

בגלל הפערים הגדולים בין החינוך העברי לחינוך הערבי, יתייחס הניתוח המפורט בהמשך לכל אחד מהמגזרים בנפרד.

לוח 4.2

תלמידי כיתות ח, לפי הישגים בבחינות המיצ"ב ולפי תכונות נבחרות, 2009

	מדע וטכנולוגיה		מתמטיקה		אנגלית		ערבית		עברית										
	חינוך ערבי	חינוך עברי	חינוך ערבי	חינוך עברי	חינוך ערבי	חינוך עברי	חינוך ערבי	חינוך עברי	חינוך ערבי	חינוך עברי									
	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון									
	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן									
	43.8	57.5	42.1	50.4	42.1	66.3	68.3	68.7			סר הכל ¹								
מאפייני בית הספר																			
		0.04	58.5	0.00	51.1	0.09	69.4	-0.01	68.8		פיקוח								
		-0.18	54.0	-0.11	48.1	-0.40	55.5	-0.04	68.4		ממלכתי-דתי								
											מגזר								
	0.01	44.1	0.10	43.3	0.07	43.6	0.12	70.5			ערבי								
	0.25	49.3	0.15	44.5	0.47	53.9	0.01	67.9			דרוזי								
	-0.15	40.6	-0.17	36.7	-0.35	32.8	-0.27	61.4			בדווני								
											אסכול תברתי-כלכלי של יישוב בית הספר								
	0.03	44.4	0.13	60.3	0.23	57.0	-0.35	57.0	0.09	71.0	3-1								
	-0.05	42.6	-0.09	56.0	-0.26	34.5	-0.13	63.2	-0.09	67.3	7-4								
	0.24	62.6	-	0.30	59.0	0.37	77.2	0.22	73.6	10-8							
	-0.17	40.0	-0.22	53.3	0.16	44.7	-	39.4	0.21	66.0	ללא שיוך								
מאפייני תלמידים																			
	-0.27	38.0	-0.03	57.1	-0.06	39.4	-0.03	50.3	-0.19	36.9	-0.04	65.7	-0.27	61.6	-0.22	64.8		מין	
	0.24	49.1	0.01	57.9	0.15	44.5	-0.02	50.5	0.20	46.9	0.00	66.9	0.28	74.2	0.16	72.4		בנים	
																			בנות

תלמידי כיתות ח, לפי הישגים בבחינות המיצ"ב ולפי תכונות נבחרות, 2009 (המשך)

	מדע וטכנולוגיה				מתמטיקה				אנגלית				ערבית				עברית	חיתוך עברי/חיתוך ערבי	שנות לימוד של האם
	חיתוך ערבי	חיתוך עברי	חיתוך ערבי	חיתוך עברי	חיתוך ערבי	חיתוך עברי	חיתוך ערבי	חיתוך עברי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי	חיתוך ערבי			
ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון	ציון		
תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן	תקן		
-0.23	38.7	-0.64	44.8	-0.27	34.3	-0.62	34.9	-0.30	34.2	-0.87	42.3	-0.22	62.6	-0.72	54.7	8	שנות לימוד של האם		
0.08	45.7	-0.20	53.6	0.09	43.0	-0.27	43.9	0.16	45.8	-0.27	59.2	0.11	70.3	-0.21	64.9	12-9			
0.53	55.4	0.16	61.0	0.57	54.7	0.20	56.2	0.76	61.3	0.22	72.9	0.50	79.2	0.18	72.7	15-13			
0.66	58.2	0.36	65.0	0.87	62.0	0.39	61.3	1.18	72.1	0.43	79.0	0.67	83.1	0.32	75.6	+16			
-0.07	42.4	-0.50	47.6	0.06	42.4	-0.36	41.7	-0.18	37.3	-0.51	52.3	-0.12	64.9	-0.33	62.4	לא ידוע			
-0.15	40.6	-0.36	50.3	-0.06	39.5	-0.40	40.5	-0.23	35.8	-0.36	56.8	-0.12	65.0	-0.36	61.8	הכנסת הורים (חמישונים)			
-0.04	42.8	-0.28	52.1	-0.03	40.3	-0.38	41.1	-0.01	41.5	-0.35	56.9	0.00	67.6	-0.32	62.6	1			
0.11	46.1	-0.15	54.6	0.09	43.1	-0.17	46.6	0.13	45.0	-0.22	60.7	0.15	71.2	-0.13	66.5	2			
0.37	52.0	0.07	59.1	0.46	52.0	0.02	51.5	0.59	56.9	0.03	67.5	0.39	76.7	0.05	70.2	3			
0.66	58.2	0.33	64.3	0.75	59.1	0.41	61.7	1.08	69.4	0.42	78.5	0.48	78.8	0.32	75.6	4			
		0.02	58.1			0.00	51.1			-0.01	66.5			0.02	69.6	5	יילידי ישראל - סך הכל		
		-0.23	53.0			-0.26	44.2			-0.13	63.2			-0.39	61.2		עולים - סך הכל ²		
		-0.04	56.9			-0.15	47.0			0.09	69.4			-0.29	63.3		מזרח :		
		-0.94	38.6			-1.12	21.6			-1.19	33.3			-1.13	46.3		יילידי בריה"מ לשעבר		
		0.09	59.6			0.31	59.0			0.65	85.1			0.06	70.3		יילידי אתיופיה		
																	יילידי ארה"ב		
																	דת		
																		מזרח :	
																		יהודים	
-0.03	43.2	0.00	57.7	0.04	41.9	-0.01	50.8	-0.06	40.1	-0.02	66.2	0.03	68.3	0.00	69.1		מוסלמים		
0.20	48.2			0.13	44.0			0.74	60.8			0.11	70.2				נוצרים		
0.29	50.1			0.13	44.2			0.55	55.9			0.04	68.7				דרוזים		

1. ציוני התקן בכל מקצוע חושבו בנפרד לכל מגזר (חיתוך עברי/חיתוך ערבי).
 2. העולים המוגנים בלוח זה הם תלמידים שלא זכו על ידי מנהל בית הספר כעולים על פי המגדרת "עולים חדשים" המוגנות בסטיף המגדרות, ונבחנו בתנאים רגילים.

מאפייני בית הספר

הישגיהם באנגלית, במדע וטכנולוגיה ובמתמטיקה של תלמידי הפיקוח הממלכתי בחינוך העברי היו גבוהים מאלה של תלמידי הפיקוח הממלכתי-דתי. הפער הגדול ביותר לטובת הפיקוח הממלכתי נמצא באנגלית והגיע לחצי סטיית תקן ואחריו הפער במדע וטכנולוגיה שהגיע לרבע סטיית תקן; הפער במתמטיקה היה קטן ועמד על עשירית סטיית תקן. לעומת זאת בעברית, נמצאו הישגים דומים בשתי מערכות הפיקוח.

הישגיהם של תלמידי המגזר הבדווי, בכל תחומי הדעת הנחקרים, היו נמוכים לעומת הישגי התלמידים במגזרים האחרים של החינוך הערבי (המגזר הערבי והמגזר הדרוזי). סעיף זה מתייחס לפער בהישגים שבין המגזר הבדווי לבין המגזר הערבי, שהוא המגזר בו למדו רוב תלמידי החינוך הערבי. הפערים הגדולים ביותר לרעת תלמידי המגזר הבדווי נמצאו בערבית ובאנגלית והגיעו ל-0.4 סטיית תקן, הפער במתמטיקה עמד על רבע סטיית תקן, ובמדע וטכנולוגיה - קרוב לחמישית סטיית תקן.

הישגיהם של תלמידי המגזר הדרוזי היו גבוהים מאלה של תלמידי המגזר הערבי באנגלית ובמדע וטכנולוגיה. באנגלית הגיע הפער לטובת המגזר הדרוזי ל-0.4 סטיית תקן, במדע וטכנולוגיה - לרבע סטיית תקן, ואילו במתמטיקה הפער היה זניח. לעומת זאת, בשפת האם ערבית נמצא פער קטן (0.11 סטיית תקן) לטובת המגזר הערבי.

בחינוך העברי נמצא קשר חיובי בין הרמה החברתית-כלכלית של יישוב בית הספר לבין הישגי התלמידים; ככל שרמתו החברתית-כלכלית של יישוב בית הספר גבוהה יותר, כך הישגי התלמידים היו גבוהים יותר. הקשר החזק ביותר בין רמתו החברתית-כלכלית של היישוב שבו נמצא בית הספר לבין ההישגים בלימודים, נמצא לגבי אנגלית.

בחינוך הערבי, שרוב תלמידיו לומדים בבתי ספר ביישובים במעמד חברתי-כלכלי נמוך (אשכולות 1-3) ומיעוטם בבתי ספר ביישובים במעמד הבינוני, אין עקיבות בנתוני ההישגים במבחני המיצ"ב.

נמצא קשר חיובי בין רמתו החברתית-כלכלית של יישוב ביה"ס לבין ההישגים באנגלית, וקשר שלילי לגבי ההישגים במתמטיקה. לגבי שפת האם ערבית ומדע וטכנולוגיה לא נמצא כל קשר (לוח 4.3).

מאפייני התלמידים

רקע חברתי-כלכלי: הנתונים מלמדים כי ככל שהרקע החברתי-כלכלי של התלמיד מבוסס יותר, לפי השכלת האם והכנסת ההורים, הישגיו בלימודים גבוהים יותר.

השכלת ההורים היא מדד המלמד על משאבים חינוכיים בבית התלמיד, ואכן נמצא קשר חיובי מובהק בין השכלת ההורים לבין ההישגים בלימודים של ילדיהם. הקשר החזק ביותר בין השכלת האם לבין ההישגים בלימודים נמצא לגבי אנגלית.

הקשר החזק ביותר בין הכנסת ההורים להישגי ילדיהם בחינוך העברי נמצא לגבי אנגלית ומתמטיקה, ובחינוך הערבי - לגבי אנגלית.

לוח 4.3

המתאם בין תכונות חברתיות-כלכליות לבין הישגי תלמידי ח בבחינות המיצ"ב, 1 2008/09

מדע וטכנולוגיה	מתמטיקה	אנגלית	שפת אם	
חינוך עברי				
0.27	0.31	0.35	0.27	השכלת אם
0.27	0.30	0.33	0.26	השכלת אב
0.24	0.29	0.28	0.25	חמישוני שכר הורים
0.17	0.20	0.24	0.17	אשכול חברתי-כלכלי של יישוב בית הספר
חינוך ערבי				
0.26	0.28	0.37	0.26	השכלת אם
0.21	0.25	0.30	0.25	השכלת אב
0.19	0.16	0.28	0.17	חמישוני שכר הורים
-0.01	-0.09	0.14	-0.03	אשכול חברתי-כלכלי של יישוב בית הספר

1. לפי מקדם המתאם של פירסון.

מין: בחינוך העברי הישגי הבנות בשפת האם היו גבוהים מאלה של הבנים; הפער לטובת הבנות בעברית הגיע ל-0.4 סטיית תקן. בתחומי הדעת האחרים לא נמצאו הבדלים בהישגי שני המינים.

בשונה מהחינוך העברי, הישגי הבנות בחינוך הערבי היו גבוהים יותר מאלה של הבנים בכל תחומי הדעת. הפערים הגדולים ביותר לטובת הבנות נמצאו בשפת האם ערבית ובמדע וטכנולוגיה, והגיעו לחצי סטיית תקן. באנגלית נמצא פער של 0.4 סטיית תקן לטובת הבנות, ובמתמטיקה - פער של חמישית סטיית תקן.

לוח 4.4

תלמידי כיתות ח, לפי הישגים בבחינות המיצ"ב, מין, מגזר ותחום דעת, 2008/09

הפער בין בנות לבנים בציון תקן	חינוך ערבי		חינוך עברי		תחום דעת ¹	
	ציון ממוצע		הפער בין בנות לבנים בציון תקן	ציון ממוצע		
	בנים	בנות		בנים		בנות
0.55	61.6	74.2	0.38	64.8	72.4	שפת אם
0.39	36.9	46.9	0.04	65.7	66.9	אנגלית
0.21	39.4	44.5	0.01	50.3	50.5	מתמטיקה
0.51	38.0	49.1	0.04	57.1	57.9	מדע וטכנולוגיה

1. הפערים בין הישגי הבנים להישגי הבנות בכל תחום דעת חושבו בנפרד לכל מגזר (חינוך עברי/חינוך ערבי).

(ב) בחינות הבגרות וזכאות לתעודה

בחינות הבגרות הן השלב הסופי והמסכם של הלימודים בבית הספר התיכון, ותעודת הבגרות המוענקת לתלמידים שעמדו בבחינות נועדה לאפשר להם המשך לימודים במוסדות להשכלה גבוהה ובמוסדות על-תיכוניים אחרים. משום כך, מקובל להתייחס לנתונים על שיעורי הנבחנים והזכאים כאל מדדים מרכזיים להערכת תפוקתה של מערכת החינוך.

בעשור האחרון, החל ב-2001, אפשר משרד החינוך את תיקון ציוני הבגרות באנגלית ובמתמטיקה באמצעות בחינות מועד ב. השיפור בתנאים הביא לעלייה הן בשיעורי הזכאים לתעודת בגרות והן בשיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות, שהם המועמדים הפוטנציאליים להמשך לימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה. שיעור הזכאים **בחינוך העברי** עלה מ-52% מבין תלמידי כיתות יב ב-2000 ל-56% ב-2001, וב**חינוך הערבי**, מ-42% ל-52%, בהתאמה.

בין 2002-2004 שמרו שיעורי הזכאות **בחינוך העברי** על יציבות, אך החל ב-2005 נצפתה מגמת ירידה שהגיעה ל-54% ב-2007 וב-2008. מגמה זו נבלמה ב-2009 כאשר שיעור הזכאים עלה ל-56%.

בחינוך הערבי השינויים היו גדולים יותר, שיעור הזכאים עלה בין 2000 ל-2001 ב-10% (מ-42% ל-52% מתלמידי יב), אך בעשור שחלף מאז נצפתה מגמה עקיבה של ירידה עד שב-2008 חזר שיעור הזכאים ל-41%. גם בחינוך הערבי נבלמה הירידה ב-2009 כאשר שיעור הזכאים חזר ועלה ל-45%.

יש לציין כי בשנים 2001-2003, שהיו שנות שיא בשיעורי הזכאות, הצטמצם הפער בין החינוך העברי לחינוך הערבי, אך בשנים מאוחרות יותר, ככל שירדו שיעורי הזכאות בחינוך הערבי גדל שוב הפער בין שני המגזרים.

כפי שצוין, **שיעורי הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות עלו אף הם** בעקבות הוספת מועד ב באנגלית ובמתמטיקה; בחינוך העברי מ-44% מבין תלמידי כיתות יב ב-2000 ל-46% ב-2001, ובחינוך הערבי מ-25% ל-32%, בהתאמה.

שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות **בחינוך העברי** היה יציב יותר משיעור הזכאים לתעודת בגרות, ובין השנים 2002-2009 הוא עמד על 47%-48%.

בחינוך הערבי, למרות מגמת הירידה בשיעורי הזכאות, איכותה של תעודת הבגרות עלתה, ושיעורי העומדים בדרישות הסף (31%-30% מבין תלמידי יב בין 2000 ל-2004), עלו החל מ-2005 (להוציא את 2008) ל-33%-34%, ובכך צומצם מעט הפער בין החינוך העברי לערבי.

ב-2010 (שנת הלימודים תש"ע) ניגשו לבחינות הבגרות 84% מתלמידי כיתות יב, ולמעלה ממחצית מהתלמידים (56%) עמדו בבחינות ונמצאו זכאים לתעודה. 47% מתלמידי המחזור (83% מבין הזכאים לתעודת בגרות), עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות.⁵

מגמת העלייה בשיעורי הזכאות לתעודת בגרות שנצפתה ב-2009 נמשכה גם ב-2010, ושיעור הזכאים מבין כלל תלמידי כיתות יב עלה מ-54% ב-2009 ל-56% ב-2010. בחינוך העברי עלה שיעור הזכאים מ-56% ל-58%, ובחינוך הערבי מ-45% ל-48%, בהתאמה.

עלייה קלה נצפתה גם בשיעורי העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות: מ-46% ב-2009 ל-47% ב-2010; מ-48% ל-49% בחינוך העברי ומ-34% ל-36% בחינוך הערבי, בהתאמה (תרשים 4א).

5 ניתן להיבחן לקראת תעודת בגרות או לשפר תעודת בגרות לרמה העומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות באמצעות אחת ממסגרות ההזדמנות השנייה, כגון: בחינות משנה לנבחנים אינטרניים, בחינות בגרות אקסטרניות ומכינות קדם אקדמיות.

לוח 4.5

תלמידי כיתות יב, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי תכונות נבחרות, 2010

עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	זכאים לתעודת בגרות		נבחנים		תלמידי כיתות יב סך הכל		
	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב			
46.6	48,251	55.9	57,826	84.0	86,922	103,528	סך הכל ¹
חינוך עברי							
49.3	40,833	57.8	47,796	81.9	67,805	82,753	סך הכל ¹
נתיב							
50.9	28,255	58.4	32,398	78.8	43,680	55,457	עיוני
46.3	12,177	56.8	14,936	88.7	23,336	26,301	טכנולוגי
48.5	398	55.1	452	94.1	772	820	חקלאי
פיקוח							
58.2	31,741	66.6	36,302	92.7	50,534	54,526	ממלכתי
57.0	8,420	69.0	10,197	93.8	13,862	14,775	ממלכתי-דתי
5.0	672	9.6	1,297	25.3	3,409	13,452	חרדי
מין							
45.7	18,388	52.7	21,186	80.1	32,211	40,234	בנים
52.8	22,445	62.6	26,610	83.7	35,594	42,519	בנות
שנות לימוד של האם							
23.4	730	36.1	1,127	71.1	2,220	3,123	1-8
45.0	16,586	56.5	20,796	86.7	31,938	36,834	9-12
59.3	9,076	65.6	10,039	82.9	12,680	15,297	15-13
68.9	12,060	71.9	12,589	82.7	14,472	17,501	+16
23.8	2,381	32.5	3,245	65.0	6,495	9,998	לא ידוע
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים²							
15.4	1,054	21.4	1,467	41.3	2,826	6,843	³ 3-1
48.7	30,430	58.0	36,262	83.8	52,380	62,500	7-4
70.0	9,252	75.3	9,955	94.2	12,445	13,214	10-8
49.5	97	57.1	112	78.6	154	196	ללא שיוך

לוח 4.5

**תלמידי כיתות יב, נבחנים בבחינות הבגרות וזכאים לתעודה, לפי תכונות נבחרות,
2010 (המשך)**

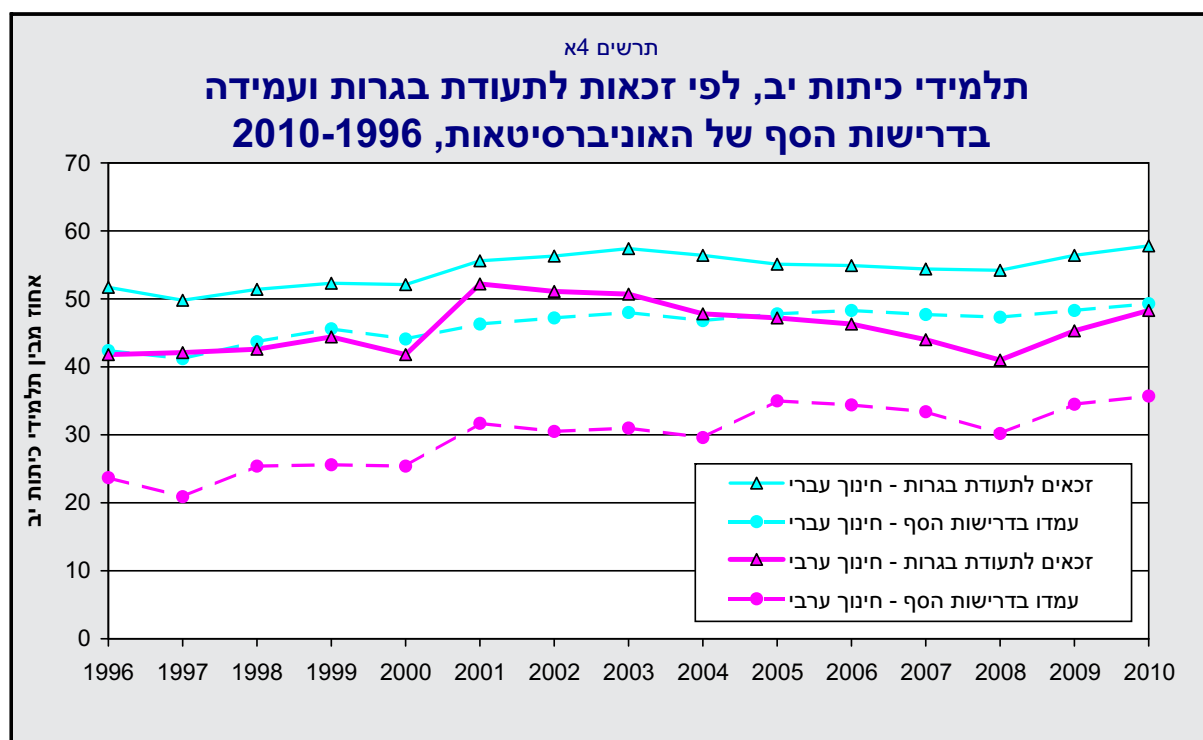
עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות		זכאים לתעודת בגרות		נבחנים		תלמידי כיתות יב סך הכל	
אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל	אחוז מבין תלמידי יב	סך הכל		
חינוך ערבי							
35.7	7,418	48.3	10,030	92.0	19,117	20,775	סך הכל¹
נתיב							
33.9	3,816	47.8	5,388	92.5	10,420	11,261	עיוני
38.1	3,528	49.1	4,542	92.0	8,511	9,256	טכנולוגי
39.4	74	53.2	100	97.9	184	188	חקלאי
מין							
28.2	2,625	38.4	3,578	87.6	8,156	9,312	בנים
41.8	4,793	56.3	6,452	95.6	10,960	11,462	בנות
שנות לימוד של האם							
25.3	1,310	40.7	2,109	89.5	4,641	5,188	1-8
38.1	3,554	50.4	4,694	93.0	8,660	9,316	9-12
68.4	645	75.0	707	97.6	920	943	15-13
78.0	519	82.0	545	95.3	634	665	+16
29.8	1,390	42.4	1,975	91.4	4,262	4,663	לא ידוע
אשכול חברתי-כלכלי של יישוב המגורים²							
34.8	4,840	49.1	6,820	91.7	12,750	13,897	3-1
39.5	2,256	48.2	2,748	94.3	5,379	5,706	7-4
39.5	85	50.7	109	83.7	180	215	10-8
24.8	237	36.9	353	84.4	808	957	ללא שיוך
דת							
33.1	5,548	45.9	7,693	91.2	15,280	16,759	מוסלמים
55.7	1,029	62.9	1,163	95.5	1,765	1,849	נוצרים
39.1	817	54.8	1,144	96.6	2,018	2,089	דרוזים

1. תלמידים אשר אחת או יותר מתכונותיהם (כגון מין, נתיב לימוד) אינן ידועות נכללו בסך הכל בלבד.
2. לפי הסיווג החברתי-כלכלי של רשויות מקומיות ומועצות אזוריות.
3. קטגוריה זו כוללת יישובים שבהם רוב התלמידים למדו בבתי ספר של הפיקוח החרדי, הממעטים לכוון את תלמידיהם לגשת לבחינות הבגרות.

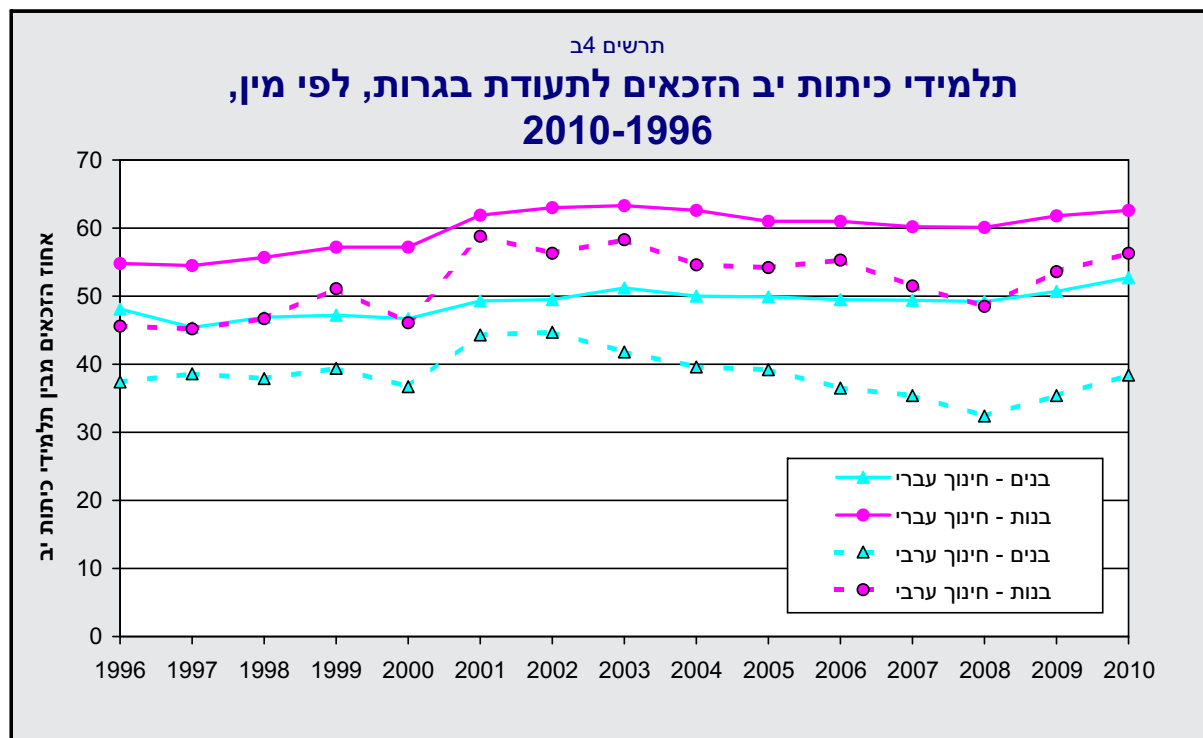
הדפוסים שאפיינו את בחינות הבגרות בשנים קודמות נשמרו גם ב-2010: **שיעור הניגשים לבחינות הבגרות** היה גבוה יותר בקרב תלמידי החינוך הערבי, מאידך, **שיעור הזכאים לתעודה** היה גבוה יותר בקרב תלמידי החינוך העברי.

שיעור הניגשים לבחינות בקרב תלמידי כיתות יב בחינוך הערבי הגיע ל-92% בהשוואה ל-82% בקרב תלמידי החינוך העברי. שיעור הנבחנים הנמוך יחסית בקרב תלמידי החינוך העברי נובע מכך שרק כרבע מתלמידי הפיקוח החרדי ניגשו לבחינות הבגרות, בעוד ששיעורי הנבחנים בקרב תלמידי הפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי הגיעו ל-93%-94% בהתאמה, ועלו במעט על אלה שבחינוך הערבי. כפי שצוין, **שיעורי הזכאים היו גבוהים יותר בחינוך העברי**: 71% מבין הנבחנים בחינוך העברי לעומת כמחצית - 52% - מבין הנבחנים בחינוך הערבי עמדו בבחינות ונמצאו זכאים לתעודת בגרות; מבין תלמידי המחזור הגיעו שיעורי הזכאות ל-58% בחינוך העברי לעומת 48% בחינוך הערבי.

בדיקות לאורך שנים מלמדות כי הפער בין תלמידי החינוך העברי לתלמידי החינוך הערבי גדול אף יותר ביחס **לאפשרות להשתלב בלימודים גבוהים**. גם ב-2010, למרות מגמת העלייה בשיעורי הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות, עדיין היה פער בין שני מגזרי החינוך; **49% בחינוך העברי לעומת 36% בחינוך הערבי**.

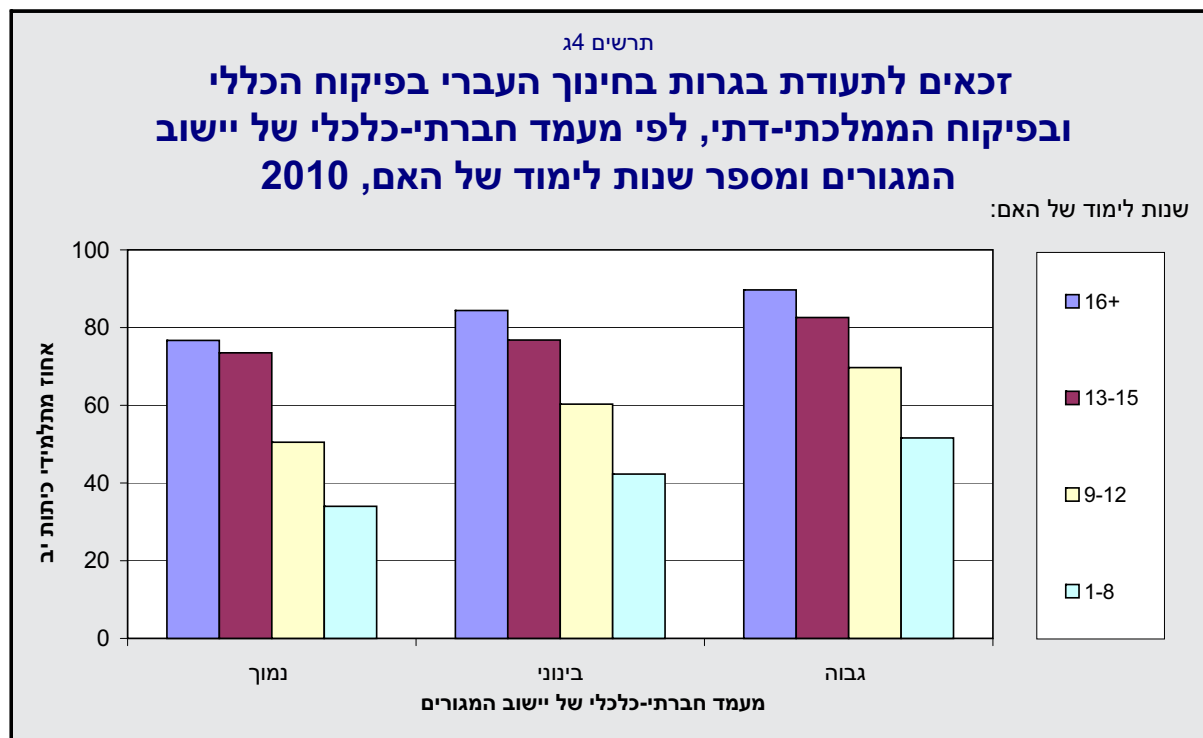
הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, **שיעורי הזכאות לבגרות בקרב הבנות גבוהים יותר משיעורי הזכאות לבגרות בקרב הבנים**. הפער בהישגים בין בנים לבנות גדול אף יותר בקרב תלמידי החינוך הערבי; ב-2010 הגיע שיעור מקבלי תעודת בגרות ל-56% מבין הבנות לעומת 38% מבין הבנים, בהשוואה ל-63% מהבנות לעומת 53% מהבנים בחינוך העברי.

גם שיעור העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין תלמידי כיתות יב, הן בחינוך העברי והן בחינוך הערבי, היה גבוה יותר בקרב הבנות. עם זאת, חישוב מבין הזכאים לתעודת בגרות מלמד ששיעורי העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות בחינוך העברי היו מעט גבוהים יותר בקרב הבנים (87% מהבנים לעומת 85% מהבנות), בעוד שבחינוך הערבי נמצאו שיעורים דומים בקרב הבנים והבנות.

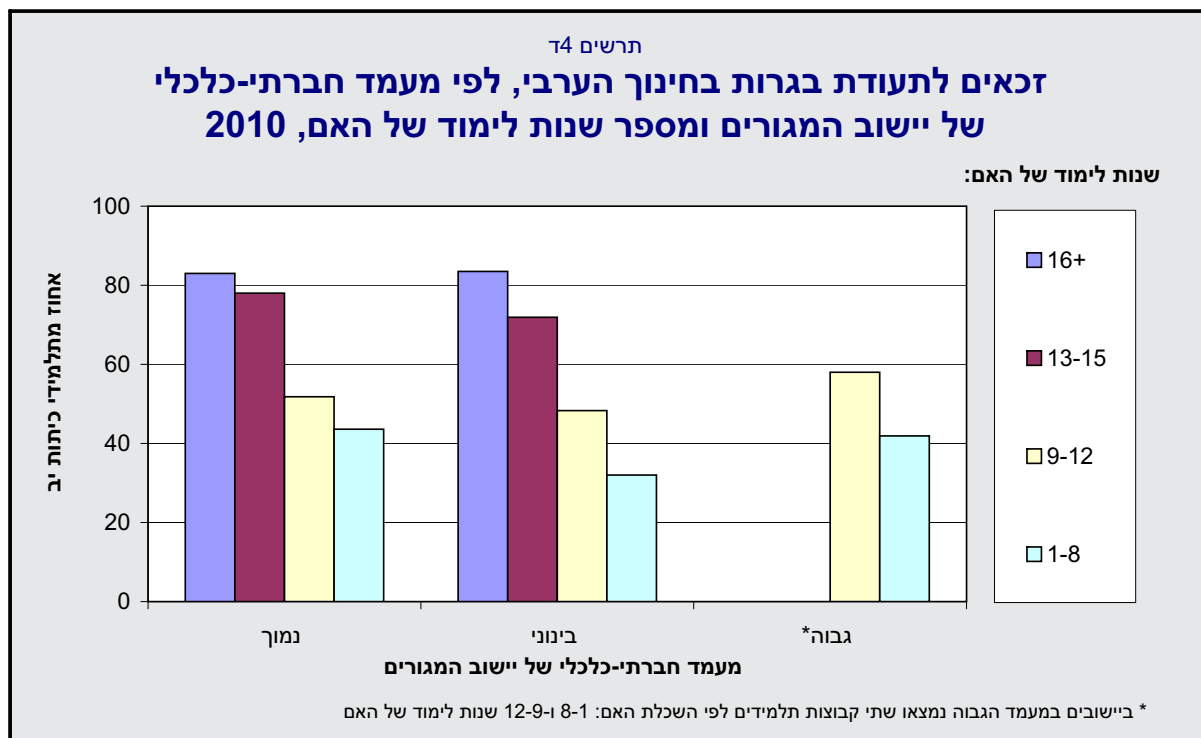
נתוני בחינות הבגרות מלמדים על קשר חיובי בין הרקע החברתי-כלכלי של התלמיד לבין זכאות לתעודת בגרות; ככל שעולה מספר שנות הלימוד של אם התלמיד או רמתו החברתית-כלכלית של יישוב מגוריו, כך עולים שיעורי הזכאים לתעודת בגרות ואלה מביניהם שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות (לוח 4.5). לדוגמה, שיעור הזכאים בחינוך העברי עמד על 21% מבין תלמידי כיתות יב ביישובים במעמד נמוך, בהשוואה ל-58% ביישובים במעמד בינוני ו-75% ביישובים במעמד גבוה. רוב תלמידי החינוך הערבי למדו ביישובים במעמד נמוך (אשכולות 1-3), ושיעורי הזכאות ביישובים אלה דמו לשיעורים ביישובים במעמד הבינוני 49% ו-48%, בהתאמה, לעומת 51% ביישובים במעמד הגבוה (אשכול 8).

לתלמידי החינוך העברי שלאמם השכלה דומה, היו סיכויים גבוהים יותר לזכאות לתעודת בגרות אם התגוררו ביישובים שרמתם החברתית-כלכלית גבוהה יותר. מגמה זו מצטיירת באופן ברור יותר כאשר בודקים את הנתונים בניכוי תלמידי הפיקוח החרדי, שרובם אינם ניגשים לבחינות הבגרות. לדוגמה, רק 50% מהתלמידים שלאמם השכלה בינונית (9-12 שנות לימוד) ושהתגוררו ביישובים מאשכולות 1-3 (בתחתית המדד החברתי-כלכלי) היו זכאים לתעודת בגרות, בהשוואה ל-60% מהתלמידים שלאמם הייתה השכלה דומה ושהתגוררו ביישובים במעמד בינוני ול-70% מתלמידים דומים שהתגוררו ביישובים מאשכולות 8-10 (בראש המדד החברתי-כלכלי). ממצאים אלה מלמדים על פערים ועל אי-שוויון בהזדמנויות לתלמידים על רקע חברתי-כלכלי.

בחינוך הערבי מתקבלת תמונה שונה, לרוב נמצאו שיעורי זכאות גבוהים יותר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד הנמוך מאשר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד הבינוני, כנראה משום שכאמור רוב תלמידי מגזר זה התגוררו ביישובים במעמד הנמוך (אשכולות 1-3).

הפער הגדול ביותר בשיעורי הזכאות נמצא בקרב התלמידים שלאמם הייתה השכלה נמוכה: 44% מהגרים ביישובים במעמד חברתי-כלכלי נמוך לעומת 32% מהגרים ביישובים במעמד הבינוני. שיעורי הזכאות לפי השכלת האם בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים מאשכול 8, שבראש המדד החברתי-כלכלי, היו גבוהים יותר מאשר שיעורי הזכאות ביישובים באשכולות האחרים.

בחינות הבגרות ניתנות לפי מספר יחידות לימוד בכל מקצוע, מהרמה הבסיסית הכוללת יחידת לימוד אחת ועד לרמה המוגברת הכוללת ארבע או יותר יחידות לימוד. הנתונים מלמדים כי דפוסים שנמצאו לאורך שנים לגבי הישגים באנגלית ובמתמטיקה במבחני המיצ"ב (לוחות 4.1, 4.2 ו-4.4) ממשיכים להתקיים גם בשלב בחינות הבגרות:

- שיעורי הנבחנים ברמה מוגברת באנגלית ובמתמטיקה בחינוך העברי היו גבוהים יותר ובהפרש ניכר מאלה שבחינוך הערבי.
- בחינוך הערבי, שיעורי הבנות שנבחנו ברמה מוגברת באנגלית ובמתמטיקה היו גבוהים במידה ניכרת בהשוואה לשיעורי הבנים.

יצוין כי ציון עובר באנגלית, ברמת 4 יחידות לימוד לפחות, מהווה אחת מדרישות הסף של המוסדות להשכלה גבוהה.

לוח 4.6

נבחנים ברמה מוגברת באנגלית ובמתמטיקה, לפי מין, 2010

חינוך ערבי			חינוך עברי			
בנות	בנים	סך הכל	בנות	בנים	סך הכל	
מספרים מוחלטים						נבחנים - סך הכל
10,964	8,161	19,126	35,594	32,211	67,805	
אחוזים						
55.1	44.6	50.6	71.5	69.2	70.4	אנגלית
32.3	25.2	29.3	36.3	36.5	36.4	מתמטיקה

הקשר שנמצא בין הרקע החברתי-כלכלי לבין ההצלחה במדדים הבסיסיים של בחינות הבגרות, ניכר אף יותר לגבי מדדים המעידים על איכות ומצוינות כגון תעודת בגרות מדעית טכנולוגית ותעודת בגרות בהצטיינות.

תלמידי **התעודה המדעית-טכנולוגית** הם מי שנבחנו בבחינות הבגרות ברמת 5 יחידות לימוד ב-3 מקצועות מדעיים-טכנולוגיים (15 יחידות לימוד בסך הכל).⁶

בשנים 2000-2010 היוו תלמידי התעודה 6%-7% מכלל תלמידי כיתות יב בכל מחזור לימודים. שיעורי ההצלחה בבחינות הבגרות של תלמידי התעודה היו גבוהים באופן משמעותי מאלה של התלמידים האחרים; כולם נגשו לבחינות הבגרות ורובם המכריע קיבלו תעודת בגרות שעמדה בדרישות הסף של האוניברסיטאות.

ב-2010, מנו תלמידי התעודה המדעית-טכנולוגית כ-5,300 תלמידים - 6% מכלל תלמידי כיתות יב. מביניהם, 100% נגשו לבחינות הבגרות, 99% נמצאו זכאים לתעודה, ו-98% עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות והיו מועמדים פוטנציאליים להמשך לימודים במוסדות ההשכלה הגבוהה, בהשוואה ל-81%, 52% ו-43%, בהתאמה, בקרב התלמידים האחרים.

שיעור בעלי תעודת בגרות מדעית-טכנולוגית היה גבוה יותר בחינוך הערבי: 13% מבין הזכאים ו-17% מבין העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות לעומת 8% ו-9.5% בהתאמה בחינוך העברי. הנתונים מלמדים כי שיעור מקבלי תעודת בגרות מדעית-טכנולוגית היה גבוה יותר בקרב בנים מאשר בקרב בנות; בחינוך העברי 12% מבין הבנים לעומת 5% מבין הבנות, ואילו בחינוך הערבי הפער בין בנים לבנות היה קטן בהרבה – 15% לעומת 12%, בהתאמה.

ככל שעולה מספר שנות הלימוד של האם כך עולה שיעור בעלי תעודת בגרות מדעית-טכנולוגית; מ-6%-4% בחינוך העברי בקרב זכאים שלאמם השכלה נמוכה ובינונית (8-1 ו-12-9 שנות לימוד), ל-12%-10% בקרב זכאים שלאמם השכלה של 13-15 ו-16 ויותר שנות לימוד, בהתאמה.

בחינוך הערבי, הפערים על רקע השכלת האם גדולים בהרבה: מ-7% בקרב תלמידים שלאמם השכלה נמוכה ל-35% בקרב תלמידים שלאמם 16 ויותר שנות לימוד.

בחינוך העברי, שיעור מקבלי תעודת בגרות מדעית-טכנולוגית ביישובים במעמד הבינוני (8%) ובמעמד הגבוה (9%), היה כפול מאשר ביישובים במעמד הנמוך (4%).

בחינוך הערבי נמצא השיעור הגבוה ביותר של מקבלי תעודה מדעית-טכנולוגית ביישובים במעמד הבינוני ואחריהם ביישובים במעמד הנמוך; 18% ו-12% מבין הזכאים, בהתאמה. השיעור הנמוך ביותר נמצא בקרב זכאים שהתגוררו ביישובים במעמד הגבוה (אשכול 8) – 9%.

6 ראו פירוט בסעיף ההגדרות.

לוח 4.7

**תלמידי העתודה המדעית-טכנולוגית מבין תלמידי כיתות יב, הנבחרים בבחינות
הבגרות והזכאים לתעודה, לפי תכונות נבחרות, 2010**

אחוזים

תלמידי העתודה המדעית-טכנולוגית								
חינוך ערבי				חינוך עברי				
מבין הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	מבין הזכאים	מבין הנבחרים	מבין תלמידי כיתות יב	מבין הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	מבין הזכאים	מבין הנבחרים	מבין תלמידי כיתות יב	
17.3	13.1	7.0	6.5	9.5	8.1	5.8	4.7	סך הכל
19.9	14.8	6.6	5.8	14.0	12.2	8.1	6.5	בנים
15.9	12.2	7.4	7.0	5.8	4.9	3.6	3.0	בנות
שנות לימוד של האם								
10.8	7.1	3.3	3.0	6.0	3.9	2.0	1.4	8-1
16.1	12.4	6.9	6.4	7.0	5.6	3.7	3.2	12-9
30.1	27.6	21.7	21.2	11.2	10.2	8.1	6.7	15-13
36.4	35.4	30.6	29.2	12.8	12.3	10.7	8.8	+16
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים								
16.3	11.9	6.5	6.0	5.7	4.1	2.2	0.9	3-1
21.2	17.7	9.2	8.7	10.0	8.1	5.7	4.7	7-4
11.8	9.2	5.6	4.6	9.4	8.8	7.1	6.6	10-8
4.2	2.8	1.2	1.0	3.1	2.7	1.9	1.5	ללא שיוך

כ-6% מתלמידי כיתות יב בחינוך העברי ו-3% מתלמידי החינוך הערבי ב-2010, קיבלו תעודת בגרות בהצטיינות; מבין הזכאים לתעודת בגרות הגיע משקלם של המצטיינים ל-9% בחינוך העברי לעומת 7% בחינוך הערבי (לוח 4.8).

בשונה ממדדים בסיסיים כגון: נבחנים וזכאים לתעודת בגרות, שבהם שיעורי הבנות גבוהים משיעורי הבנים, שיעורי הבנים והבנות שקיבלו תעודת בגרות בהצטיינות היו בדרך כלל דומים.

ככל שלאם השכלה גבוהה יותר כך עולים סיכויי ילידיה לקבל תעודת בגרות בהצטיינות. לדוגמה, רק 3% מבין הזכאים בחינוך העברי שלאמם השכלה נמוכה, קיבלו תעודת בגרות בהצטיינות, לעומת 15% מאלה שלאמם השכלה של 16 ויותר שנות לימוד. בחינוך הערבי, הקשר שבין השכלת האם להצטיינות ילידיה משמעותי אף יותר: 2% לעומת 28%, בהתאמה.

בחינוך העברי הקשר בין רמה חברתית-כלכלית של יישוב המגורים לבין הישגים בלימודים, מתקיים גם לגבי הסיכויים לקבלת תעודת בגרות בהצטיינות. לדוגמה, שיעור מקבלי תעודת בגרות בהצטיינות מבין כלל הזכאים

פרק 4: חינוך והשכלה

שהתגוררו ביישובים במעמד חברתי-כלכלי הגבוה (אשכולות 8-10) היה כפול מהשיעור שנמצא בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד הנמוך (אשכולות 1-3), 12% לעומת 6%, בהתאמה.

בחינוך הערבי, שיעור מקבלי תעודת בגרות בהצטיינות היה גבוה יותר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד הבינוני (אשכולות 4-7) מאשר בקרב תלמידים שהתגוררו ביישובים במעמד הנמוך, 10% לעומת 6%, בהתאמה.

לוח 4.8

זכאים לתעודת בגרות בהצטיינות, לפי מגזר ותכונות נבחרות, 2010

אחוזים

זכאים לתעודת בגרות בהצטיינות							
חינוך ערבי			חינוך עברי ¹			מבין הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	
מבין הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	מבין הזכאים	מבין תלמידי יב כיתות יב	מבין הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות	מבין הזכאים	מבין תלמידי יב כיתות יב		
9.1	6.8	3.3	9.9	8.6	5.8	סך הכל	
8.6	6.3	2.4	10.1	8.8	5.4	בנים	
9.4	7.0	3.9	9.8	8.4	6.1	בנות	
שנות לימוד של האם							
2.9	1.8	0.7	4.6	3.0	1.3	עד 8	
7.4	5.6	2.8	5.6	4.6	2.8	9-12	
19.2	17.5	13.1	11.0	10.1	7.8	13-15	
29.5	28.1	23.0	16.0	15.3	13.1	+16	
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים							
8.0	5.7	2.8	7.4	5.8	3.3	3-1	
12.4	10.2	4.9	9.0	7.6	5.0	4-7	
9.4	7.3	3.7	13.1	12.3	9.5	8-10	

1. לא כולל זכאים מבין תלמידי הפיקוח החרדי בחינוך העברי.

מפה 4.1

תלמידי כיתות יב הזכאים לתעודת בגרות, ביישובים המונים 20,000 תושבים ויותר, 2010

המפה מציגה את היישובים שמנו 20,000 תושבים ויותר, לפי שיעור הזכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב.

שיעורי זכאות נמוכים נמצאו ביישובים יהודיים המאופיינים בשיעור גבוה של אוכלוסייה חרדית, ביישובים ברמה חברתית-כלכלית נמוכה, ביישובים ערביים ובדוויים.

שיעורי הזכאות הנמוכים ביותר - למטה מ-10% - נמצאו בערים **מודיעין עילית, ביתר עילית ובני ברק**. רובם המכריע של תלמידי כיתות יב בערים אלו (בין 90%-ל-95%), למדו בבתי ספר השייכים לפיקוח החרדי, שאינם נוטים להגיש את תלמידיהם לבחינות הבגרות. בשונה מערים אלו, **באלעד**, למרות ש-79% מתלמידי יב בעיר למדו במסגרת הפיקוח החרדי, הגיע שיעור הזכאים ל-29%. יצוין כי ערים אלו משויכות לאשכולות חברתיים-כלכליים 1-2, הנמצאים בתחתית המדד החברתי-כלכלי.

בירושלים היוו תלמידי הפיקוח החרדי כמחצית מתלמידי כיתות יב בחינוך העברי (52%). כתוצאה מכך הגיע שיעור הניגשים לבחינות הבגרות בעיר ל-49% בלבד בהשוואה ל-82% בכלל החינוך העברי, ואילו שיעור הזכאים עמד על 33% בהשוואה ל-58%, בהתאמה. עם זאת, בחישוב שיעור הזכאים **מבין הנבחרים** הגיע שיעור הזכאים לבגרות בירושלים ל-65% בהשוואה ל-70% בכלל החינוך העברי; ואילו שיעור הזכאים שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות הגיע בירושלים ל-87%, בהשוואה ל-85% בכלל החינוך העברי.

שיעורי זכאות גבוהים נמצאו ביישובים יהודיים ממרכז הארץ המאופיינים ברמה חברתית-כלכלית גבוהה, ובכך שהתלמידים שהתגוררו בהם לא למדו במסגרת חרדית.

שיעורי הזכאות הגבוהים ביותר נמצאו **בגבעת שמואל** והגיעו ל-83% מתלמידי כיתות יב, ואחריהם **בהוד השרון, ברעננה, בקריית אונו, ברמת השרון, בגבעתיים ובמודיעין-מכבים-רעות**, המשויכות כולן למעמד חברתי-כלכלי גבוה (אשכולות 8-9 במדד החברתי-כלכלי). שיעורי הזכאות ביישובים אלה הגיעו ל-79%-76% מבין תלמידי כיתות יב.

בתל אביב-יפו המשויכת אף היא למעמד חברתי-כלכלי גבוה (אשכול 8) הגיעו שיעורי הזכאים לתעודת בגרות ל-69% מבין תלמידי כיתות יב, **ובחיפה** - המשויכת לאשכול 7 - ל-67%.

שיעור הזכאים הגבוה ביותר ביישובים הערביים נמצא **במגאר ובטמרה** - 66% ו-64% מבין תלמידי כיתות יב, בהתאמה, ואחריהן **בערעה** - 59%, **בבאקה-ג'ת ובסח'נין** (56% ו-57%, בהתאמה).

תיבה 4.1

המשך לימודים במסגרות על-תיכוניות ובמסגרות אקדמיות בקרב מסיימי תיכון בישראל¹

הגדרות

אוכלוסיית המעקב: תלמידי יב משנת תשנ"ב (1991/92), תשנ"ז (1996/97) ותשס"ב (2001/02), למעט תלמידים מהפיקוח החרדי, מהחינוך המיוחד או מהחינוך הערבי במזרח ירושלים. המעקב נערך למשך 8 שנים מסיום התיכון.

מסגרת הלימוד: מסגרות אקדמיות (אוניברסיטאות, האוניברסיטה הפתוחה, מכללות אקדמיות ומכללות אקדמיות לחינוך) ומסגרות על-תיכוניות (מכללות הכשרה טכנולוגית - מה"ט, כיתות יג/יד).

מצב תעודת בגרות: מידע מעודכן מקובץ נבחני משנה² עד 8 שנים לאחר מועד הבחינות. לעומת זאת, לא עודכן מצב תעודת בגרות לתלמידים שהשלימו את חובת הבגרות באמצעות המבחן האקסטרני ו/או באמצעות מכינה קדם-אקדמית.

זכאות לתעודת בגרות משפיעה על דפוסי ההשתלבות בלימודים על-תיכוניים ואקדמיים באופן משמעותי ביותר. נמצא כי כ-75% מהזכאים לתעודת בגרות ב-2001/02, המשיכו ללמוד תוך 8 שנים מסיום לימודיהם בתיכון, לעומת כ-17% מקרב אלה שאינם זכאים לתעודת בגרות (לוח 1).

לוח 1

המשך לימודים במסגרות על-תיכוניות ובמסגרות אקדמיות תוך 8 שנים מסיום התיכון, לפי מצב תעודת בגרות, 2001/02

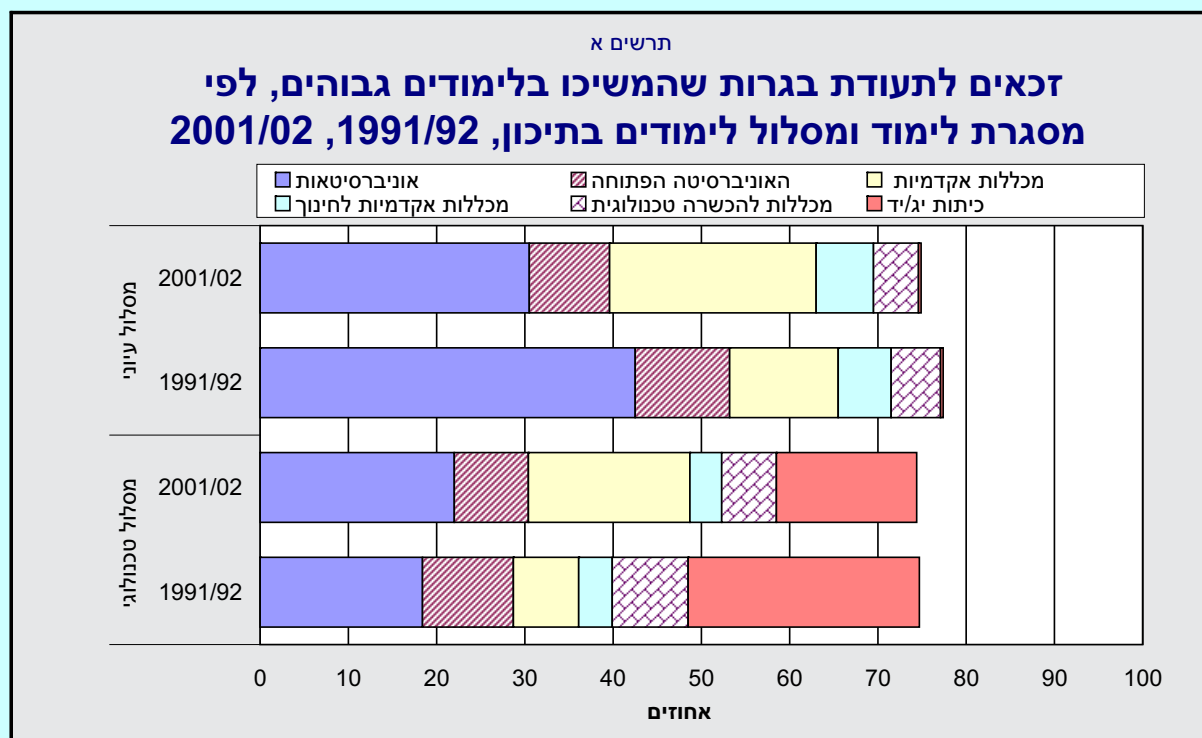
לומדים במסגרות המשך תוך 8 שנים מסיום תיכון	מסיימי תיכון	
אחוזים	מספרים מוחלטים	
57.8	84,545	סך הכל
74.7	59,760	זכאים לתעודת בגרות
80.4	47,520	מזה: זכאים לתעודת בגרות העומדים בדרישות הסף של האוניברסיטאות
16.9	24,785	ללא תעודת בגרות

1 מבוסס על הודעה לעיתונות מתאריך 27.3.2012, "המשך לימודים של מסיימי תיכון במסגרות חינוך על-תיכוניות ואקדמיות – מחזורי תשנ"ב, תשנ"ז ותשס"ב". למידע נוסף ראו:

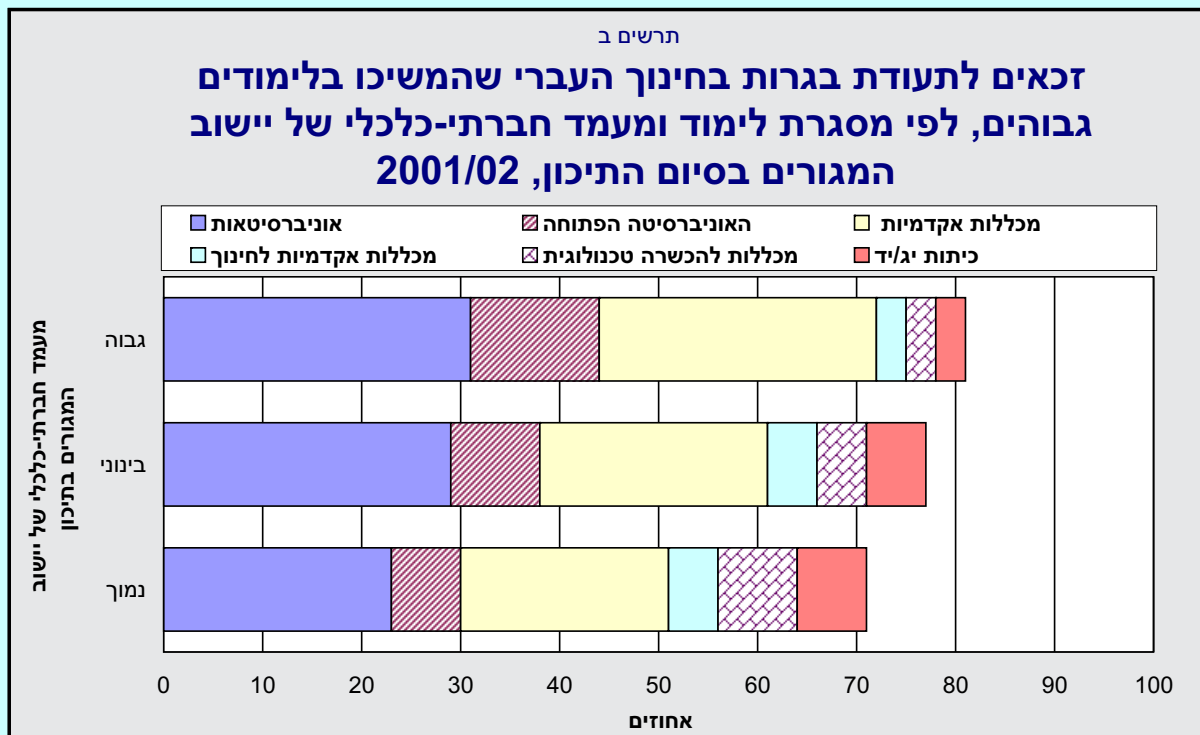
http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201206079

2 נבחני משנה הם נבחני בגרות אינטרניים שלא עמדו בכל הדרישות בעת סיום שנת הלימודים והשלימו בגרות במועד מאוחר יותר, באמצעות בחינות משנה הנערכות על ידי משרד החינוך. בחינות אלה פתוחות גם בפני הזכאים לבגרות שמבקשים לשפר את ציוני הבגרות שלהם.

במהלך העשור שבין 1991/92 ל-2001/02, חלו שינויים בדפוסי המשך הלימודים הן בקרב בוגרי הנתיב העיוני והן בקרב בוגרי הנתיב הטכנולוגי: 23% מקרב הזכאים ב-2001/02 שלמדו בנתיב העיוני, המשיכו ללמוד במכללות אקדמיות לעומת 12% ב-1991/92. חלקם היחסי של הלומדים באוניברסיטאות ירד מ-43% ל-31%. גם בקרב הזכאים לבגרות שלמדו בנתיב הטכנולוגי עלה חלקם היחסי של הממשיכים ללמוד במסגרות אקדמיות (מ-39% ל-52%, בהתאמה) וירד אחוז הממשיכים ללמוד במסגרות על-תיכוניות (מ-35% ל-22%, בהתאמה).

ככל שהרמה החברתית-כלכלית של יישוב המגורים גבוהה יותר, כך עולה אחוז מסיימי התיכון הממשיכים בלימודים על-תיכוניים ואקדמיים. 71% מהתלמידים ביישובים במעמד חברתי-כלכלי נמוך המשיכו את לימודיהם לעומת 78% מהתלמידים ביישובים במעמד הבינוני ו-81% מהתלמידים ביישובים במעמד הגבוה. ככל שהרמה החברתית-כלכלית של יישוב המגורים גבוהה יותר, כך עולה אחוז הממשיכים ללמוד במסגרות אקדמיות – מ-56% מהתלמידים ביישובים במעמד החברתי-כלכלי הנמוך, ל-66% במעמד הבינוני ול-75% מהתלמידים ביישובים במעמד הגבוה.

2. נשירה מבתי ספר של משרד החינוך

רמת הנשירה מהווה מדד להצלחתם או לאי-הצלחתם של התלמידים בלימודים ולהצלחתה של מערכת החינוך "להחזיק" בתלמידיה.

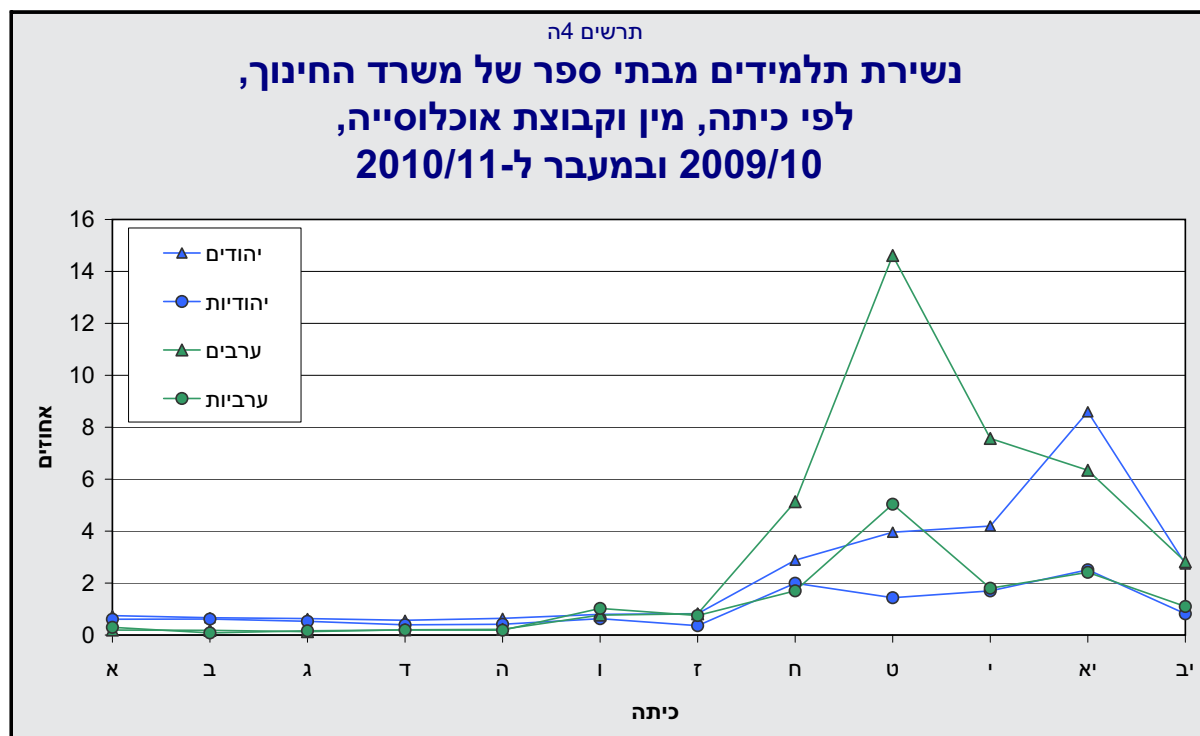
אפיון הנושרים מאפשר איתור אוכלוסיות הנמצאות בסכנת נשירה וחיזוקן על ידי משרד החינוך. מידת הנשירה בכל יישוב מהווה את אחד המדדים לרמת החינוך באותו יישוב.

אפיון דפוסי הנשירה בפרק זה מציג תמונה מעניינת של מסלולים אלטרנטיביים למסלול המקובל של בני הנוער: לימודים בתיכון, בגרות, שירות צבאי, חינוך גבוה. **חלק מבני הנוער הנושרים עוברים ללמוד בישיבה, חלקם עוברים ללמוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת וחלקם יוצאים לעבוד. הנשירה ממסגרות לימוד של משרד החינוך יכולה לנבוע מאי-הצלחתו של התלמיד בלימודיו או מבחירתו במסלול אחר.**

בפרק זה נבחן הקשר שבין מאפייני התלמיד ומאפייני בית הספר שבו הוא לומד, לבין סיכוייו לנשור בדרגות כיתה שונות. כמו כן, נבחן הקשר שבין מאפיינים אלו לבין מעבר הנושרים למסגרות לימוד שאינן בפיקוח משרד החינוך.

הנושא הנוסף שמוצג בלוחות הוא המעמד החברתי-כלכלי של יישוב מגורי התלמיד, על פי דירוג בן 3 רמות של מעמד חברתי-כלכלי (נמוך, בינוני וגבוה).

נתוני הנשירה חושבו מתוך סך כל התלמידים שהחלו ללמוד במוסדות של משרד החינוך בשנת הלימודים תש"ע (2009/10). **שתיים מהתכונות המזוהות ביותר עם שיעור הנשירה הן מין התלמיד וקבוצת האוכלוסייה שאליה הוא משתייך.** תרשים 4 מציג את הקשר שבין תכונות אלו לבין רמת הנשירה בדרגות הכיתה השונות.

פרק 4: חינוך והשכלה

מהנתונים עולה כי עד כיתה ז קיימת נשירה בשיעורים נמוכים. עד כיתה ז כמעט שאין הבדל בשיעורי הנשירה לפי מין וקבוצת אוכלוסייה. מכיתה ח ואילך שיעורי הנשירה של הבנים גבוהים יותר מאלה של הבנות, הן בקרב היהודים והן בקרב הערבים. **שיעור הנשירה בקרב הערבים גבוה יותר מאשר בקרב היהודים והוא מזנק בכיתה ט (14.6% מהבנים ו-5.0% מהבנות)**. נראה כי הנשירה העיקרית בקרב הערבים מתרחשת במעבר מחטיבת הביניים לחטיבה העליונה. לעומת זאת, בקרב היהודים אחוז הנשירה הגבוה ביותר הוא בכיתה יא: 8.6% מהבנים ו-2.5% מהבנות.

לוח 4.9

**נשירת תלמידים שהחלו ללמוד ב-2009/10 בבתי ספר של משרד החינוך,
לפי דרגת כיתה ותכונות נבחרות**

דרגת כיתה					אחוז נשירה	נשירה סך הכל	תלמידים סך הכל	
יב	יא	י	ז-ט	א-ו				
אחוזים								
1.8	5.4	3.3	2.6	0.5	1.7	24,537	1,454,572	סך הכל
1.8	5.6	3.0	1.9	0.6	1.6	17,493	1,104,722	קבוצת אוכלוסייה
1.8	5.6	2.9	1.8	0.6	1.6	16,460	1,057,722	יהודים ואחרים
1.9	4.3	4.6	4.6	0.3	2.0	7,044	349,850	מזה: יהודים
								ערבים
								מין
2.8	8.2	4.9	3.5	0.6	2.3	17,274	738,139	בנים
0.9	2.5	1.7	1.5	0.5	1.0	7,263	716,433	בנות
חינוך עברי								
1.8	5.6	3.0	1.9	0.6	1.6	17,560	1,108,656	סך הכל
								פיקוח
								ממלכתי
1.1	3.2	2.6	1.7	0.4	1.2	7,998	657,491	סך הכל
1.3	4.0	3.4	2.4	0.5	1.6	5,274	336,718	בנים
0.9	2.4	1.8	0.9	0.4	0.8	2,724	320,773	בנות
								ממלכתי-דתי
1.1	4.1	2.7	1.4	0.3	1.1	2,162	204,989	סך הכל
1.6	4.8	3.7	2.1	0.3	1.4	1,398	101,441	בנים
0.7	3.5	1.7	0.8	0.2	0.7	764	103,548	בנות
								חרדי
5.1	14.7	4.4	3.1	1.2	3.0	7,400	246,176	סך הכל
9.8	24.8	6.9	3.5	1.4	4.4	5,601	125,982	בנים
0.9	2.0	1.3	2.7	1.1	1.5	1,799	120,194	בנות
								ארץ לידה
1.7	5.2	2.6	1.7	0.5	1.4	13,990	1,015,105	ילידי ישראל
2.4	8.3	6.0	3.9	2.0	3.8	3,570	93,551	ילידי חו"ל
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים (כולל מועצות אזוריות)								
4.5	12.2	3.6	2.9	1.1	2.6	3,232	122,634	נמוך
1.6	5.3	3.0	1.9	0.5	1.5	12,399	807,737	בינוני
1.0	3.1	2.4	1.3	0.5	1.1	1,897	176,218	גבוה
3.5	6.3	3.4	2.2	0.3	1.5	32	2,067	ללא שיוך
חינוך ערבי								
1.9	4.2	4.6	4.6	0.3	2.0	6,977	345,916	סך הכל
								מגזר
1.7	3.5	4.5	3.9	0.3	1.8	4,115	231,902	ערבי
1.0	4.0	4.9	4.3	0.1	1.9	632	33,956	דרוזי וצ'רקסי
3.2	7.0	5.0	7.1	0.5	2.8	2,230	80,058	בדווי
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים (כולל מועצות אזוריות)								
2.2	4.2	4.8	4.4	0.3	2.0	4,452	227,136	נמוך
0.8	3.3	3.9	4.1	0.4	1.8	1,513	84,986	בינוני
4.9	10.8	11.7	6.7	1.0	3.7	138	3,728	גבוה
2.2	7.5	5.2	7.5	0.5	2.9	874	30,066	ללא שיוך

מלוח 4.9 עולים כמה ממצאים בולטים:

שיעורי נשירה גבוהים יותר בקרב בנים מאשר בקרב בנות: בחטיבת הביניים שיעור הבנים הנושרים גבוה יותר מפי שניים מזה של הבנות. בחטיבה העליונה שיעור הבנים הנושרים גבוה פי 3 מזה של הבנות.

שיעורי נשירה גבוהים בבתי הספר של הפיקוח החרדי: בעוד שבפיקוח הממלכתי בחינוך העברי שיעור הנשירה הוא 1.2% בלבד, שיעור הנשירה בפיקוח החרדי הוא 3.0%. שיעורי הנשירה בפיקוח החרדי גבוהים יותר בכל דרגות הכיתה אך מזנקים באופן חד בכיתה יא ל-14.7% (שיעור נשירת הבנים בכיתה יא עומד על 24.8%). נתון זה קשור למעבר בני נוער הלומדים בפיקוח החרדי לשיבות. שיעור הנשירה של בנות בפיקוח החרדי גבוה יותר מזה של בנות בפיקוח הממלכתי. שיא הנשירה של בנות בפיקוח החרדי הוא בכיתות ז-ט (2.7% לעומת 0.9% בפיקוח הממלכתי). בקרב בנות בחינוך הממלכתי-דתי, שיא הנשירה הוא בכיתה יא (3.5%).

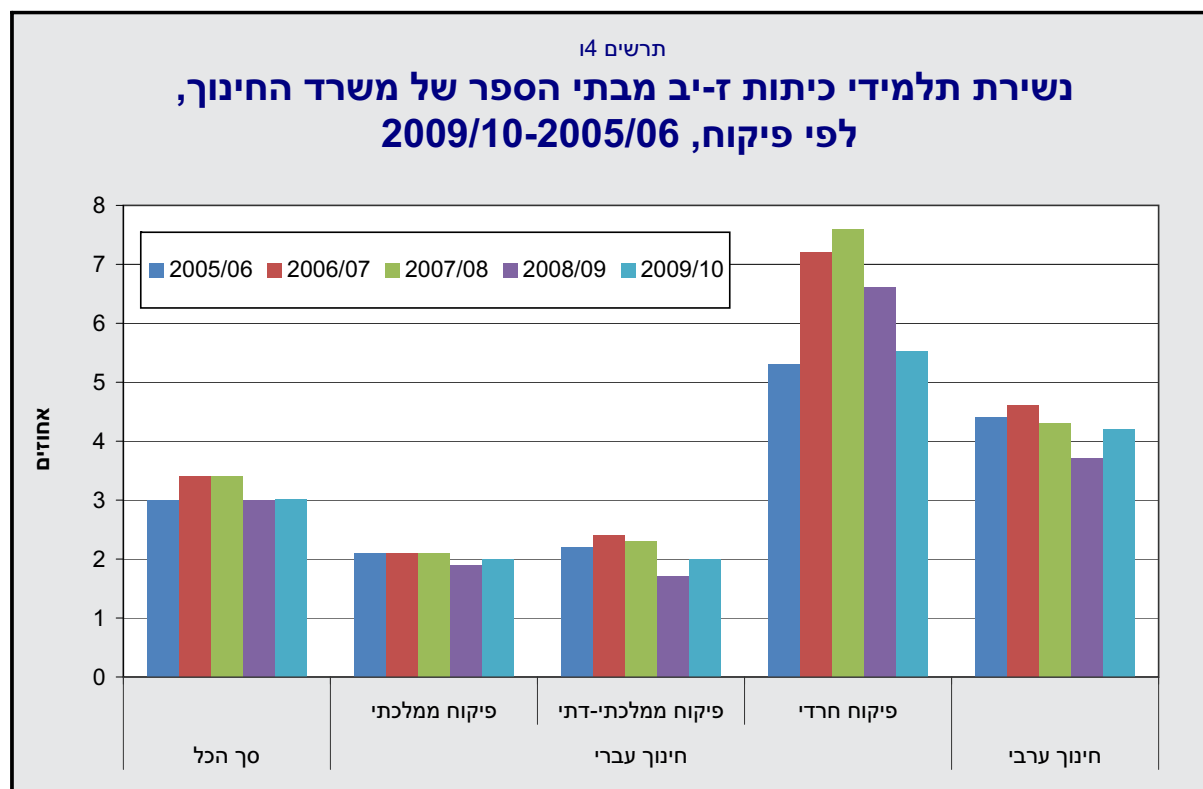
ילידי חו"ל נושרים יותר מילידי הארץ בכל דרגות הכיתה ואחוז הנשירה שלהם עומד על 3.8%.

שיעור הנשירה במגזר הדרוזי ובמגזר הצ'רקסי (1.9%) נמוך יותר מאשר במגזר הבודוי, שבו שיעור הנשירה גבוה ביותר בכל דרגות הכיתות (2.8%).

בקרב תלמידים בחינוך העברי, שיעור הנשירה גבוה יותר ככל שהאשכול החברתי-כלכלי של יישוב מגורי התלמיד נמוך יותר. חלק מההסבר לתופעה זו הוא שיעור הנשירה הגבוה בקרב תלמידים בפיקוח החרדי, משום שיישובים שבהם שיעור האוכלוסייה החרדית גבוה, משתייכים לאשכול חברתי-כלכלי נמוך יחסית. השערה זו מקבלת חיזוק מדפוס הנשירה ביישובים בעלי דירוג חברתי-כלכלי נמוך: אחוזי הנשירה מזנקים בכיתה יא ומגיעים ל-12.2%, ודומים לאחוזי הנשירה בכיתה יא בפיקוח החרדי, העומדים על 14.7%.

אחוז הנשירה בקרב **תלמידים בחינוך הערבי** המתגוררים ביישובים במעמד חברתי-כלכלי גבוה, עומד על 3.7%, לעומת תלמידים המתגוררים ביישובים במעמד חברתי-כלכלי בינוני (1.8%). ייתכן שמדובר בתלמידים המתגוררים ביישובים שבהם אוכלוסייה מעורבת של יהודים וערבים, כמו תל אביב-יפו, והם עוברים ללמוד במסגרות כנסייתיות או אחרות, אשר אינן מדווחות ללמ"ס.

מתרשים 14 עולה כי ב-2009/10 לא חל שינוי באחוז הנשירה הכללי בכיתות ז-יב, והוא עדיין עומד על 3%.

אחוז הנשירה ב-2009/10 בחינוך העברי בפיקוח החרדי עמד על 5.5%, לעומת 6.6% ב-2008/09, ו-7.6% בשנה שקדמה לה.

ב-2009/10 בפיקוח הממלכתי בחינוך העברי נרשמה עלייה קלה באחוז הנושרים - 0.1 נקודות האחוז ביחס לשנה קודמת. אך ירידה לעומת אחוז הנשירה בשנים קודמות.

בלוח 4.10 מוצגים נתונים על מעבר נושרים למסגרות לימוד במוסדות שבפיקוח משרד התמ"ת ועל נושרים שעברו ללמוד בישיבות. ניפוי הנושרים העוברים ללמוד במסגרת אחרת נותן את שיעור הנושרים "האמיתי" - אותם נושרים שלא עברו ללמוד במסגרת אחרת.

אחוזי הנשירה ממערכת החינוך מצטמצמים בשליש אם מקזזים מהם את התלמידים שעברו ללימוד במסגרות פורמליות אחרות (מ-3.0% ל-2.0%).

המעבר למוסדות לימוד אחרים מצמצם את הנשירה גם בחינוך העברי (מ-2.7% ל-1.7%), וגם בחינוך הערבי (מ-4.2% ל-2.8%).

מבין הלומדים בחינוך העברי בפיקוח החרדי, אחוז גבוה מאוד של נושרים עברו ללימודים בישיבות (42.4%).

המעבר ללימוד בישיבות מצמצם את אחוז הנשירה בפיקוח החרדי מ-5.5% ל-3.0%. אך גם לאחר קיזוז זה, אחוז הנשירה ה"אמיתית" גבוה פי 2 ויותר מזה שבפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי בחינוך העברי.

מבין אלו שלמדו בבתי הספר **שבפיקוח ממלכתי-דתי**, רק 2.8% עברו לישיבות. 20.6% מהנושרים מפיקוח זה עברו למוסדות התמ"ת.

בפיקוח הממלכתי, אחוז העוברים ללימוד במוסדות התמ"ת מבין הנושרים גבוה יחסית, ועומד על 29.4%.

בחינוך הערבי בולט המעבר ללימודים במוסדות התמ"ת בעיקר במגזר הדרוזי ובמגזר הצ'רקסי (46.4%). האחוז נמוך במקצת במגזר הערבי ונמוך עוד יותר במגזר הבדווי.

כאשר בוחנים מעבר למסגרות לימוד אחרות לפי אשכול חברתי-כלכלי של יישוב מגורי התלמיד, ניתן לראות כי השיעור גבוה יותר באשכול החברתי-כלכלי הנמוך (38.3% עברו למסגרות לימוד אחרות), ונמוך יותר באשכול החברתי-כלכלי הגבוה (24.7% עברו למסגרות לימוד אחרות). גם לאחר קיזוז העוברים למסגרות לימוד אחרות, קיים יחס הפוך בין אחוז הנשירה ה"אמיתית" (אלה שלא עברו למסגרת אחרת) לבין מעמדו החברתי-כלכלי של היישוב.

תיבה 4.2

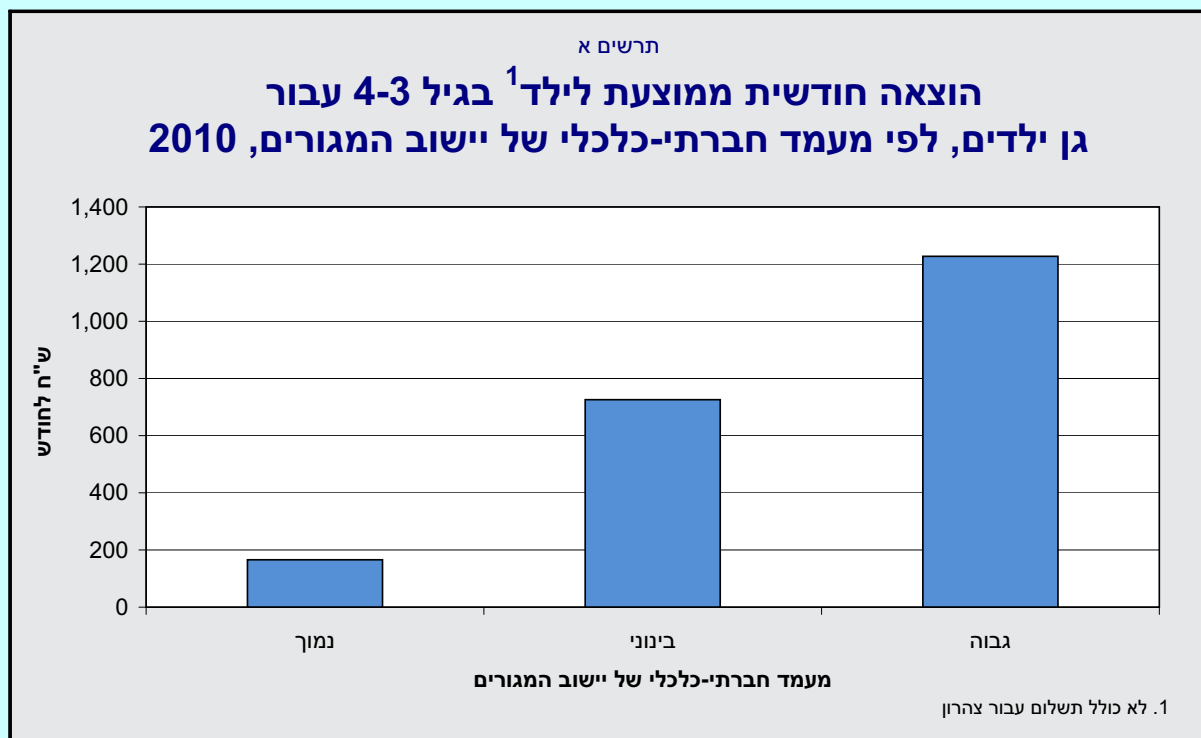
יישום חוק חינוך חנים לבני 3-4 והשפעתו על משקי הבית בישראל

"ועדת טרכטנברג" (הוועדה לשינוי כלכלי-חברתי) המליצה על שינויים מהותיים במערכת החינוך הקדם יסודית:

- חוק חינוך חובה חנים לגילאי 3-4.
- יום לימודים ארוך עד השעה 16:00, בהדרגה עד 2016.
- פיקוח על כל מעונות היום, פרטיים וציבוריים, כולל על שכר הלימוד.
- הרחבת היצע מעונות היום במחיר מפוקח, הפחתת נטל תשלומי ההורים ברכישת ספרי לימוד לתלמידים בכיתות א-יב באמצעות סבסוד.

בהמשך להמלצות ועדת טרכטנברג, נכנס לתוקפו חוק חינוך חנים לילדים בני 3-4 החל משנת הלימודים תשע"ג. מנתוני סקר הוצאות משק הבית לשנת 2010 ניתן להעריך את השפעת החוק על הוצאות משקי הבית שבהם ילדים בגיל זה. בשנת 2010, ההוצאה הממוצעת למשק בית עבור גן לילד בגיל 3-4 הייתה 687 ש"ח לחודש וההוצאה הממוצעת לצהרון הייתה 522 ש"ח לחודש.

ההוצאה עבור גן לילד בן 3-4, ביישובים במעמד חברתי-כלכלי הגבוה מגיעה ל-1,227 ש"ח בממוצע (לא כולל תשלומי צהרון), לעומת 166 ש"ח בלבד ביישובים במעמד הנמוך, הכוללים בעיקר יישובי פריפריה ויישובים ערביים.

בשנת 2010, 17% מסך ההוצאה של משקי בית עם ילדים בגיל 3 ו-4 הופנו לחינוך.¹ ² מסימולציה שנערכה בלוח 1, הופחת סכום ההוצאה הממוצע למשק בית עבור מסגרות חינוך (לא כולל צהרון) של ילדים בגילים אלו. כאשר סכום ההוצאה הופחת ב-687 ש"ח לחודש השתנה הרכב ההוצאות, כך שאחוז ההוצאה על חינוך, תרבות ובידור ירד ב-3.9 נקודות האחוז.

לוח 1

**משקי בית עם ילדים בגיל 3-4, לפי הוצאה חודשית ממוצעת לתצרוכת
וההוצאה הצפויה לאחר יישום החוק, 2010**

משקי בית עם ילדים בגיל 3-4				
הוצאה חודשית ממוצעת צפויה לאחר יישום החוק		הוצאה חודשית ממוצעת		
אחוזים	ש"ח	אחוזים	ש"ח	
100.0	14,630	100.0	15,317	הוצאות לתצרוכת - סך הכל
17.3	2,532	16.5	2,532	מזון (כולל ירקות ופירות)
23.6	3,457	22.6	3,457	דיור
9.8	1,427	9.3	1,427	תחזוקת הדירה ומשק הבית
4.4	643	4.2	643	ריהוט וציוד לבית
3.9	575	3.8	575	הלבשה והנעלה
3.9	571	3.7	571	בריאות
13.1	1,918	17.0	2,605	חינוך, תרבות ובידור
18.8	2,753	18.0	2,753	תחבורה ותקשורת
5.2	754	4.9	754	מוצרים ושירותים אחרים

ממוצע הנפשות במשק בית הוא 5.3 והמספר הממוצע של מפרנסים עומד על 1.5.

1 במשקי בית עם ילדים בגיל 3-4 יש בממוצע 3.1 ילדים.
2 הוצאה על כל צורכי החינוך של בני משק הבית.

3. השכלה גבוהה**(א) סטודנטים**

בשנת הלימודים האקדמית תשע"א (2010/11) למדו 252 אלף סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, מהם 125 אלף סטודנטים באוניברסיטאות, 97 אלף סטודנטים במכללות אקדמיות ו-30 אלף סטודנטים במכללות אקדמיות לחינוך. 189 אלף סטודנטים למדו לקראת תואר ראשון, 51 אלף למדו לקראת תואר שני ו-11 אלף סטודנטים למדו לתואר שלישי.⁷

46 אלף סטודנטים נוספים למדו במסלול האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה, מהם 43 אלף למדו לתואר ראשון, והיתר – למדו לתואר שני.

מבין הסטודנטים שלמדו לתואר ראשון, 39.6% למדו באוניברסיטאות, 46.2% במכללות אקדמיות (מהם 18.2% במכללות לא מתוקצבות) ו-14.2% במכללות אקדמיות לחינוך.

לוח 4.11

סטודנטים לתואר ראשון, לפי סוג מוסד ותחום לימוד, 2010/11

אחוזים

סוג מוסד				אוניברסיטאות	סך הכל	תחום לימוד
מכללות אקדמיות לחינוך	מכללות אקדמיות		סך הכל			
	מזה:					
לא מתוקצבות	מתוקצבות	מתוקצבות	לא מתוקצבות	מתוקצבות	סך הכל	
14.2	18.2	28.0	46.2	39.6	100.0	סך הכל
	2.2	32.6	34.7	65.3	100.0	מדעי הרוח
90.7	1.3	2.6	3.9	5.4	100.0	חינוך והכשרה להוראה
	16.6	33.1	49.7	50.3	100.0	מדעי החברה
	55.8	32.9	88.7	11.3	100.0	עסקים ומדעי הניהול
	79.3	1.7	81.1	18.9	100.0	משפטים
				100.0	100.0	רפואה
	3.3	27.0	30.3	69.7	100.0	מקצועות עזר רפואיים
	6.8	28.2	34.9	65.1	100.0	מדעי הטבע ומתמטיקה
				100.0	100.0	חקלאות
	0.2	53.9	54.1	45.9	100.0	הנדסה

רוב הסטודנטים בישראל לומדים במוסדות המתוקצבים על ידי המדינה (83.6% מהסטודנטים ו-81.8% מהסטודנטים לתואר ראשון). עבור סטודנטים הלומדים במוסדות אלו, שכר הלימוד נותר קבוע בשנת 2010/11 ועמד על 9.5 אלף ש"ח לסטודנטים לתואר ראשון ו-12.9 אלף ש"ח לסטודנטים לתואר שני.

לעומת זאת, 18.2% מהסטודנטים לתואר ראשון בשנת 2010/11 למדו במכללות אקדמיות שאינן מתוקצבות על ידי המדינה (בהשוואה ל-8.7% בשנה האקדמית תש"ס – 1999/2000). באותה השנה, שכר הלימוד

7 בנוסף, 1.2 אלף סטודנטים למדו לקראת תעודה אקדמית.

פרק 4: חינוך והשכלה

במכללות הלא מתוקצבות נע בין 12.5 אלף ל-40 אלף ש"ח. רוב הסטודנטים לתואר ראשון במכללות הלא מתוקצבות למדו בתחומי הלימוד: משפטים, עסקים ומדעי הניהול ומדעי החברה (מעל 90%).

רוב הסטודנטים שלמדו משפטים לתואר ראשון בשנת 2010/11 למדו במכללות לא מתוקצבות (55.8%), וכן גם רוב הסטודנטים שלמדו לתואר בתחום העסקים ומדעי הניהול (79.3%). רוב הסטודנטים בתחום ההנדסה למדו במכללות אקדמיות מתוקצבות (54%), ואילו רוב הסטודנטים שלמדו בתחומים: חקלאות, רפואה, מקצועות עזר רפואיים, מדעי הרוח וכן מדעי הטבע ומתמטיקה, למדו באוניברסיטאות. מחצית מהסטודנטים למדעי החברה למדו באוניברסיטאות ומחצית למדו במכללות אקדמיות. מעל 90% מהסטודנטים בתחום חינוך והכשרה להוראה למדו במכללות אקדמיות לחינוך.

ב) נגישות להשכלה גבוהה

בשנת הלימודים 2010/11, 87.9% מבין הסטודנטים לתואר ראשון בגיל 18-39, היו יהודים ואחרים (מתוכם 84.7% יהודים), לעומת 12.1% ערבים. לשם השוואה, בקרב כלל אוכלוסיית ישראל בגילים אלו שיעור היהודים ואחרים באוכלוסייה היה 78.7% (מתוכם 73.8% יהודים) ואילו שיעור הערבים היה 21.3%.

בקרב סטודנטים לתואר ראשון, שיעור הסטודנטים היהודים שהם ילידי ישראל עמד על 71.4% לעומת 13.3% יהודים ילידי חו"ל.

מעט פחות מרבע מהסטודנטים הערבים לתואר ראשון למדו במכללות אקדמיות (24.4%), לעומת כמחצית מהסטודנטים היהודים (49.2%). 29.7% מהסטודנטים הערבים לתואר ראשון למדו במכללות אקדמיות לחינוך.

68.5% מהסטודנטים לתואר ראשון בגיל 18-39 גרו ביישובים במעמד חברתי-כלכלי בינוני, 21.6% גרו ביישובים במעמד הגבוה ו-10% גרו ביישובים במעמד הנמוך.

באוניברסיטאות, התפלגות הלומדים דומה לזו של כלל האוכלוסייה, אך במכללות האקדמיות המתוקצבות שיעור הסטודנטים הגרים ביישובים במעמד הבינוני גדול יותר באופן משמעותי בהשוואה לכלל אוכלוסיית הסטודנטים לתואר ראשון (76.8%). במכללות האקדמיות הלא מתוקצבות, שיעור הסטודנטים הגרים ביישובים במעמד הגבוה, גבוה באופן משמעותי ביחס לכלל האוכלוסייה (30.2%). במכללות האקדמיות (המתוקצבות, ובמיוחד במכללות האקדמיות הלא מתוקצבות) שיעור הסטודנטים הגרים ביישובים במעמד הנמוך היה נמוך (6.6% ו-5.2%, בהתאמה), אך שיעור הסטודנטים הגרים ביישובים במעמד נמוך היה גבוה יחסית במכללות האקדמיות לחינוך (24.4%). במכללות אקדמיות לחינוך, שיעור הסטודנטים הגרים ביישובים במעמד הגבוה היה נמוך לעומת שיעורם בכלל אוכלוסיית הסטודנטים (13.1%). ראו לוח 4.12.

לוח 4.12

סטודנטים לתואר ראשון בני 18-39, לפי סוג מוסד, מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים, מין וקבוצת אוכלוסייה, 2010/11

סוג מוסד				אוניברסיטאות	סך הכל	
מכללות אקדמיות לחינוך	מכללות אקדמיות					
	מזה:					
לא מתוקצבות	מתוקצבות	סך הכל				
מספרים מוחלטים						
23,736	32,121	51,328	83,449	72,406	179,591	סך הכל
אחוזים						
13.2	17.9	28.6	46.5	40.3	100.0	סך הכל
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים						
24.4	5.4	6.6	6.2	10.5	10.0	נמוך
62.5	64.3	76.8	72.1	65.7	68.5	בינוני
13.1	30.2	16.5	21.8	23.8	21.6	גבוה
מין						
20.1	48.0	51.2	50.0	45.5	44.2	גברים
79.9	52.0	48.8	50.0	54.5	55.8	נשים
קבוצת אוכלוסייה						
72.8	94.2	93.3	93.6	86.3	87.9	יהודים ואחרים
71.7	92.3	88.6	90.0	82.8	84.7	מזה: יהודים
27.2	5.8	6.7	6.4	13.7	12.1	ערבים
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים						
28.6	10.3	20.4	30.7	40.7	100.0	נמוך
10.7	17.8	34.4	52.3	37.0	100.0	בינוני
7.1	26.6	23.6	50.2	42.7	100.0	גבוה
מין						
6.0	19.4	33.1	52.5	41.5	100.0	גברים
18.9	16.7	25.0	41.7	39.4	100.0	נשים
קבוצת אוכלוסייה						
11.0	18.9	30.3	49.3	39.8	100.0	יהודים ואחרים
11.2	19.3	29.9	49.2	39.6	100.0	מזה: יהודים
29.7	8.5	16.0	24.4	45.8	100.0	ערבים

מבין כלל אוכלוסיית ישראל בגיל 18-39 בשנת הלימודים האקדמית תש"ע (2009/10), 2.9% הגישו מועמדות ללימודי שנה א בתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות. שיעור זה היה גדול פי 2 בקרב הגרים ביישובים במעמד הגבוה מאשר ביישובים במעמד הנמוך (3.2% לעומת 1.6%, בהתאמה). פערים אלו גדלים כשבוחנים את השיעורים של המועמדים שהתקבלו ולמדו (2.1% לעומת 0.9%, בהתאמה).

פרק 4: חינוך והשכלה

כשעורכים השוואה בין שיעור המועמדים שהתקבלו ולמדו לעומת שיעור תלמידי יב הזכאים לתעודת בגרות שעומדת בדרישות הסף של האוניברסיטאות, רואים כי ביישובים במעמד חברתי-כלכלי נמוך, השיעור של אלו שהתקבלו ולמדו, נמוך משיעור הזכאים העומדים בדרישות סף. לעומת זאת, ביישובים במעמד הבינוני והגבוה, שיעורם של אלו שהתקבלו ולמדו דומה לשיעור בעלי תעודת בגרות העומדת בדרישות הסף.

הסטודנטים היוו 9.1% מכלל האוכלוסייה בישראל בגיל 18-39. הפער בשיעור הסטודנטים שגרים ביישובים במעמד חברתי-כלכלי נמוך לבין אלו הגרים ביישובים במעמד הגבוה, היה כמעט פי 3 (4.6% לעומת 12.8%, בהתאמה). ביחס ללומדים באוניברסיטאות, הפער היה פי 3.5 (2.1% לעומת 7.1%, בהתאמה). הפערים הגבוהים ביותר נמצאו בשיעור הלומדים במכללות אקדמיות לא מתוקצבות – 0.4% מהגרים ביישובים במעמד הנמוך לעומת 2.7% מהגרים ביישובים במעמד הגבוה (הפער בין השיעורים הגיע כמעט לפי 7). במכללות האקדמיות לחינוך, שיעור הלומדים מקרב הגרים ביישובים במעמד הנמוך, היה גבוה יותר בהשוואה לשיעור זה בקרב הגרים ביישובים במעמד הגבוה (1.3% לעומת 0.7%, בהתאמה). שיעור הלומדים במכללות אקדמיות מתוקצבות, בקרב הגרים ביישובים במעמד הבינוני היה מעט גבוה לעומת שיעור זה בקרב הגרים ביישובים במעמד הגבוה (2.4% לעומת 2.2%, בהתאמה) וגבוה באופן משמעותי מהשיעור ביישובים במעמד הנמוך (0.8%).

2.2% מבני 18-39 קיבלו ב-2009/10 תואר אקדמי ממוסדות להשכלה גבוהה בישראל. שיעור מקבלי התארים בקרב הגרים ביישובים במעמד הגבוה, היה הגבוה ביותר (3.8%), לעומת 2.2% במעמד הבינוני ו-0.9% במעמד הנמוך. הפערים בשיעור מקבלי תארים מתקדמים (תואר שני ותואר שלישי) היו רחבים במיוחד. לדוגמה, שיעור מקבלי תואר שני היה גבוה פי 11 בקרב הגרים ביישובים במעמד הגבוה לעומת אלו הגרים ביישובים במעמד הנמוך, וכמעט פי 4 לעומת הגרים ביישובים במעמד הבינוני.

חשוב לציין ששיעור תלמידי יב הגרים ביישובים במעמד הנמוך, גבוה מאוד בהשוואה לשיעור זה ביישובים במעמד הגבוה (5.2% לעומת 3.3%, בהתאמה).

לוח 4.13

**תלמידי כיתות יב, מועמדים, סטודנטים ומקבלי תארים,
לפי מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים, 2009/10**

מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים			סך הכל	תלמידי כיתות יב, מועמדים, סטודנטים ומקבלי תארים
גבוה	בינוני	נמוך		
אלפים				
408.6	1,598.9	401.6	2,439.4	סך הכל ¹
אחוזים				
3.3	4.3	5.2	4.2	תלמידי כיתות יב
2.5	2.4	2.1	2.4	מזה: זכאים לתעודת בגרות
2.3	2.1	1.5	2.0	מזה: עומדים בדרישות סף של האוניברסיטאות
3.2	2.7	1.6	2.9	מועמדים²
2.1	1.9	0.9	1.9	התקבלו ולומדים
0.4	0.4	0.3	0.4	התקבלו ואינם לומדים
0.6	0.5	0.5	0.6	נדחו
12.8	9.4	4.6	9.1	סטודנטים³
7.1	4.7	2.1	4.6	אוניברסיטאות
5.0	3.8	1.2	3.5	מכללות אקדמיות
2.2	2.4	0.8	2.1	מזה: מכללות אקדמיות מתוקצבות
2.7	1.3	0.4	1.4	מכללות אקדמיות לא מתוקצבות
0.7	1.0	1.3	1.0	מכללות אקדמיות לחינוך
3.8	2.2	0.9	2.2	מקבלי תארים⁴
2.5	1.7	0.7	1.6	תואר ראשון
1.1	0.5	0.1	0.5	תואר שני
0.1	0.0	0.0	0.0	תואר שלישי

.1 בני 18-39.

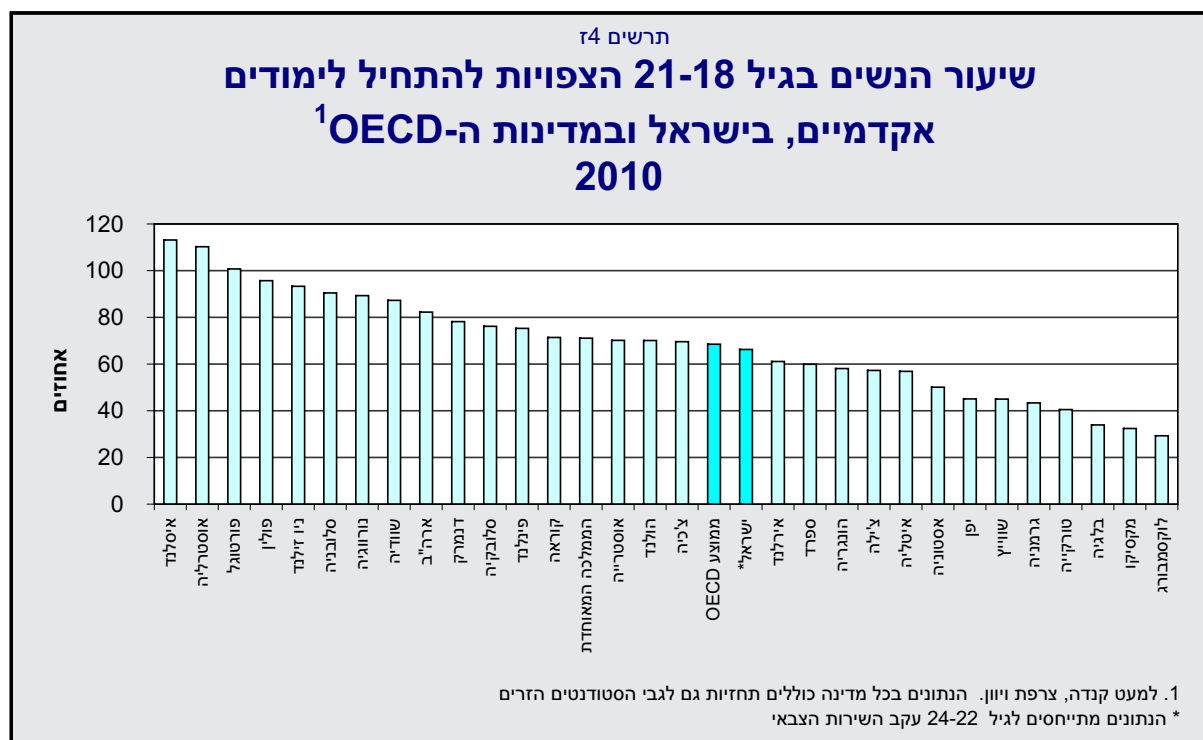
.2 מועמדים ללימודי שנה ראשונה לתואר ראשון באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות.

.3 כולל סטודנטים הלומדים לכל התארים ולתעודות אקדמיות, לא כולל סטודנטים מהאוניברסיטה הפתוחה.

.4 כולל מקבלי תארים מהאוניברסיטה הפתוחה ומקבלי תעודות אקדמיות.

ג) סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה - השוואה בין-לאומית

נכון לשנת 2010, 66% מהנשים בגיל 22-24 בישראל צפויות להתחיל לימודים אקדמיים במהלך חייהן.⁸ שיעור זה נמוך מעט בהשוואה לשיעור הנשים במדינות ה-OECD (68%). ברוב מדינות ה-OECD שיעורים אלו גבוהים יותר מאשר בישראל, במיוחד באיסלנד, באוסטרליה, בפורטוגל ובפולין – שבהן שיעורי הכניסה הצפויים לנשים הם מעל ל-95%. לעומת זאת, בטורקיה, בבלגיה, במקסיקו ובלוקסמבורג שיעורים אלה היו הנמוכים מבין מדינות ה-OECD (40% ומטה).

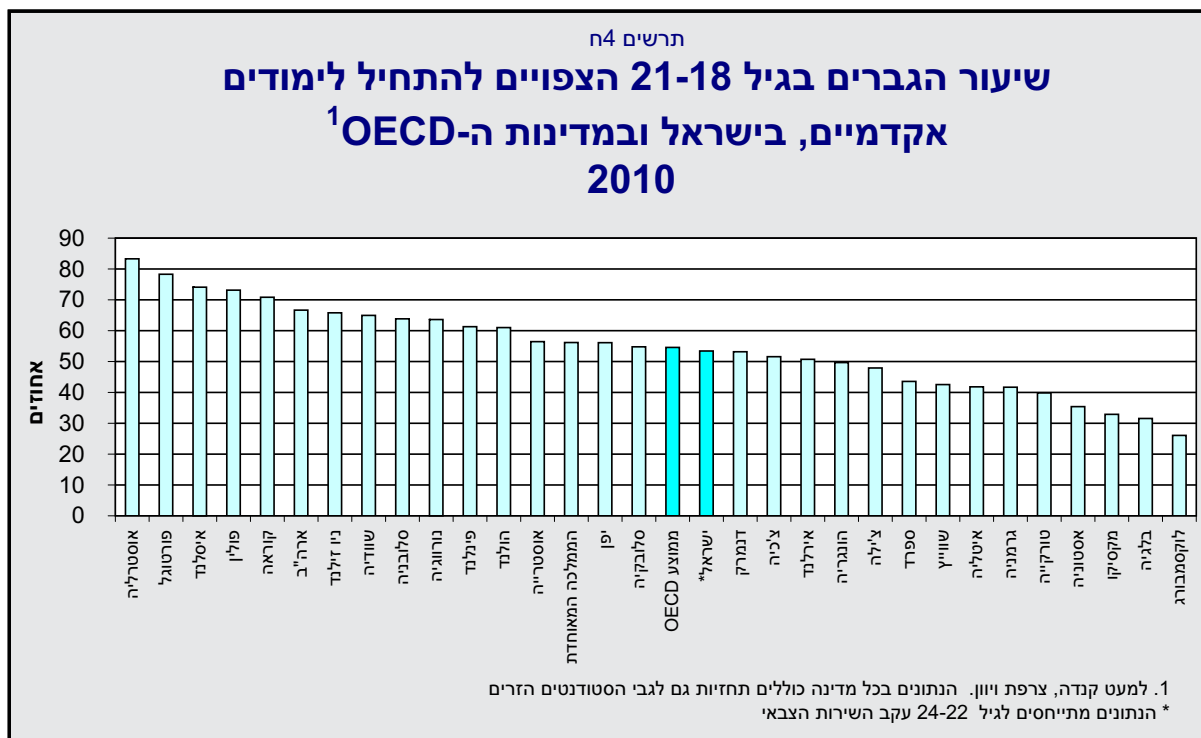

שיעור הגברים בגיל 22-24 בישראל, הצפויים להתחיל לימודים אקדמיים היה נמוך באופן משמעותי משיעור זה בקרב נשים (53% לעומת 66%, בהתאמה), ומעט נמוך יותר מהשיעור במדינות ה-OECD (55%). ברוב מדינות ה-OECD שיעורים אלו היו גבוהים יותר מאשר בישראל, ובעיקר באוסטרליה (83%) ופורטוגל (78%). בטורקיה, באסטוניה, במקסיקו, בבלגיה ובלוקסמבורג, שיעורים אלו היו נמוכים יחסית (40% ומטה).

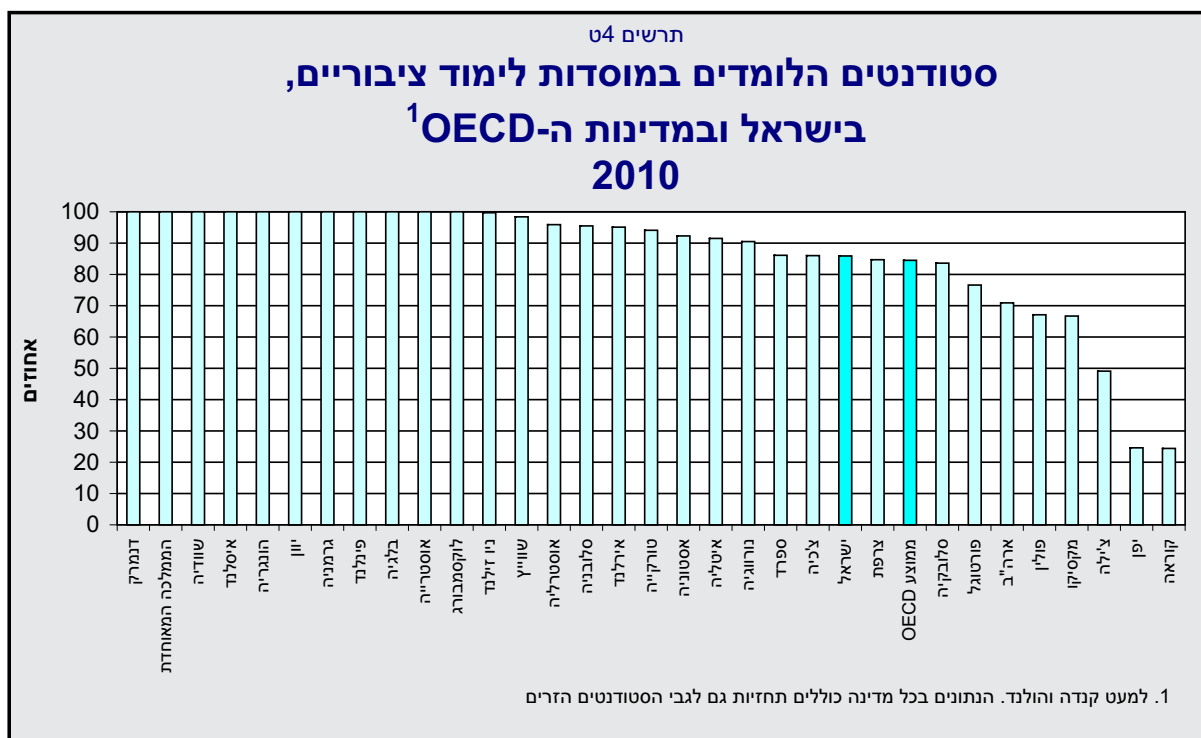
בישראל, בין השנים 2005 ל-2010 הייתה עלייה קלה בשיעור הגברים הצעירים שצפויים להתחיל לימודים אקדמיים (51% לעומת 53%, בהתאמה), לעומת עלייה משמעותית בשיעור זה בקרב נשים צעירות (59% לעומת 66%, בהתאמה).

חשוב לציין שכמעט בכל מדינות ה-OECD שיעור הצעירים הצפויים להתחיל לימודים אקדמיים היה גבוה יותר בקרב נשים מאשר בקרב גברים, במיוחד בנורווגיה, בניו זילנד ובאיסלנד, שם פערים אלו היו מעל ל-25 נקודות האחוז. רק ביפן היה פער משמעותי לטובת הגברים (56% מהגברים לעומת 45% מהנשים).

8 הנתון מתייחס לקבוצת הגיל 22-24, שהם הגילים האופייניים להתחלת לימודים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל, לפי הפרסום השנתי של ה-OECD: OECD Indicators (2012): Education at a Glance 2012.

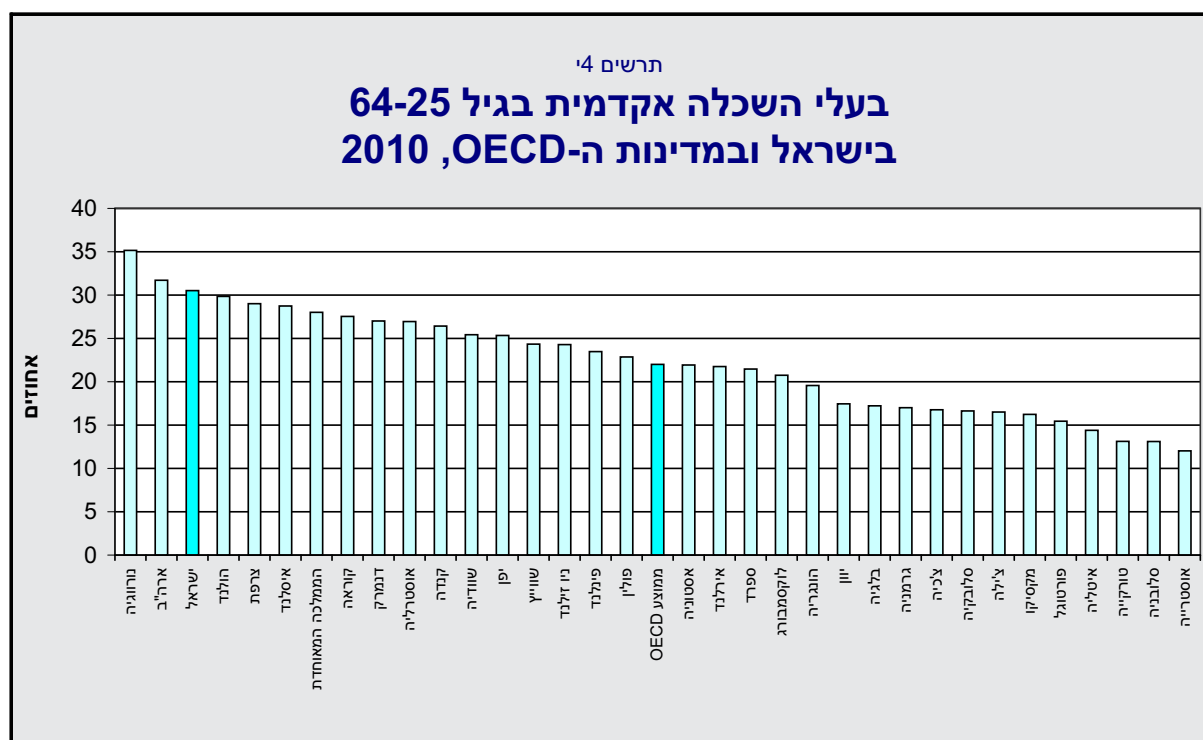
86% מהסטודנטים בישראל בשנת 2010 למדו במוסדות אקדמיים ציבוריים. ברוב מדינות ה-OECD, מעל ל-90% מהסטודנטים למדו במוסדות אקדמיים ציבוריים. בארה"ב (71%), במקסיקו (67%) ובצ'ילה (49%) שיעור הסטודנטים שלמדו במוסדות אקדמיים נמוך מהשיעור בישראל. ביפן ובקוריאה, רק רבע מהסטודנטים למדו במוסדות אקדמיים ציבוריים.

פרק 4: חינוך והשכלה

בשנת 2010, 31% מאוכלוסיית ישראל בגיל העבודה (25-64) היו בעלי השכלה אקדמית. שיעור זה היה גבוה במיוחד בהשוואה ליתר מדינות ה-OECD (22% בממוצע). שיעור המשכילים מאוכלוסיית ישראל היה השלישי בגובהו, לאחר נורווגיה (35%) וארה"ב (32%). מדינות ה-OECD שבהן שיעור האקדמאים בגיל העבודה היה נמוך מ-15% היו: איטליה, טורקיה, סלובניה, ואוסטרייה.

במהלך העשורים האחרונים עלו לישראל אקדמאים רבים ממדינות חבר העמים לשעבר ומארצות המערב. זוהי סיבה אפשרית לכך ששיעור האקדמאים בישראל גבוה באופן משמעותי בהשוואה לשאר מדינות ה-OECD.

(ד) מקבלי תארים

בשנת הלימודים 2009/10, העניקו המוסדות להשכלה גבוהה בישראל תארים אקדמיים ל-61 אלף סטודנטים, מהם 42.9 אלף קיבלו תואר ראשון, 15.6 אלף קיבלו תואר שני, ו-1.5 אלף - תואר שלישי.⁹

44.5% ממקבלי תואר ראשון למדו באוניברסיטאות ו-49% למדו במכללות האקדמיות ומכללות האקדמיות לחינוך. השאר למדו באוניברסיטה הפתוחה. משנת הלימודים 1999/2000 ועד 2009/10 עומד קצב הגידול השנתי הממוצע של מקבלי תואר ראשון ממכללות אקדמיות על 11.7% לשנה, כאשר בשנת 2009/10 נפתחו ארבע מכללות אקדמיות חדשות.

נשים היוו 57% ממקבלי תואר ראשון באוניברסיטאות, כאשר גילן החציוני עמד על 26 שנים (לעומת 27.8 אצל הגברים). במכללות אקדמיות, אחוז הנשים שקיבלו תואר ראשון היה דומה לזה של הגברים (51.4%) וגילן החציוני היה 26.6 (לעומת 28.7 אצל גברים). אחוז הנשים במכללות אקדמיות היה נמוך יחסית משום שלימודים אקדמיים בתחום מדעי הרוח (הכולל את מקצועות החינוך) אינם נפוצים במכללות אלה. לעומת זאת, במכללות אקדמיות לחינוך היוו הנשים 80.7% מסך מקבלי תואר ראשון וגילן החציוני היה 28.1 שנים (לעומת 30 אצל הגברים).

הגיל החציוני של כלל מקבלי תואר ראשון עמד על 27.4 שנים. הגיל החציוני באוניברסיטאות היה הנמוך ביותר (26.7) ובאוניברסיטה הפתוחה – הגבוה ביותר (31.8).

מבין מקבלי תואר ראשון, 8.7% היו ערבים ו-88.9% היו יהודים. במכללות אקדמיות לחינוך 25.6% מבין מקבלי תואר ראשון היו ערבים, ובאוניברסיטה הפתוחה רק 3.8% ממקבלי תואר ראשון היו ערבים.

67% מכלל מקבלי תואר ראשון גרו ביישובים במעמד הבינוני. במכללות האקדמיות המתוקצבות הגרים ביישובים במעמד הבינוני היוו 73.7% ממקבלי תואר ראשון, אך רק 58.2% ממקבלי תואר ראשון במכללות הלא מתוקצבות. 25.9% מכלל מקבלי תואר ראשון גרו ביישובים במעמד הגבוה. באוניברסיטה הפתוחה, ובמכללות האקדמיות הלא מתוקצבות, שיעורם היה גבוה יותר (33.9% ו-38.1%, בהתאמה) ובמכללות האקדמיות לחינוך שיעורם היה נמוך משמעותית (13.3%). 7.2% מכלל מקבלי תואר ראשון גרו ביישובים במעמד הנמוך. שיעורם עמד על 21.2% במכללות אקדמיות לחינוך, ועל 3.7% בלבד ממקבלי תואר ראשון במכללות האקדמיות הלא מתוקצבות.

9 אלף בוגרים נוספים קיבלו תעודה אקדמית.

לוח 4.14

**מקבלי תואר ראשון במוסדות להשכלה גבוהה, לפי סוג מוסד, מין, גיל,
קבוצת אוכלוסייה ומעמד-חברתי כלכלי של יישוב המגורים, 2009/10**

סוג מוסד							סך הכל	
מכללות אקדמיות לחינוך	מכללות אקדמיות			סך הכל	האוניברסיטה הפתוחה	אוניברסיטאות		
	מזה:		מכללות מתוקצבות					
	מכללות לא מתוקצבות	מכללות מתוקצבות						
מספרים מוחלטים								
5,013	6,343	9,645	15,988	2,779	19,070	42,850	סך כולל	
אחוזים								
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	מין - סך הכל	
19.3	49.4	48.1	48.6	39.2	43.0	42.1	גברים	
80.7	50.6	51.9	51.4	60.8	57.0	57.9	נשים	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	גיל - סך הכל	
1.1	1.0	1.0	1.0	0.6	2.2	1.5	עד 21	
18.6	13.8	11.4	12.3	3.3	20.6	16.2	24-22	
38.8	61.0	61.9	61.5	33.1	62.0	57.2	29-25	
15.9	11.4	16.8	14.7	30.0	9.5	13.5	34-30	
14.5	7.8	6.9	7.3	21.9	4.0	7.6	44-35	
11.1	5.1	2.1	3.3	11.1	1.7	4.0	+45	
28.6	27.2	27.8	27.6	31.8	26.7	27.4	גיל חציוני	
30.0	28.2	28.9	28.7	32.0	27.8	28.4	גברים	
28.1	26.4	26.7	26.6	31.7	26.0	26.6	נשים	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	קבוצת אוכלוסייה	
74.4	96.4	95.4	95.8	96.2	91.3	91.3	יהודים ואחרים	
73.4	95.5	92.1	93.4	94.5	88.3	88.9	מזה: יהודים	
25.6	3.6	4.6	4.2	3.8	8.7	8.7	ערבים	
מעמד חברתי-כלכלי של יישוב המגורים								
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל	
21.2	3.7	4.9	4.4	3.1	6.4	7.2	נמוך	
65.5	58.2	73.7	67.6	63.0	67.4	67.0	בינוני	
13.3	38.1	21.4	28.0	33.9	26.2	25.9	גבוה	

תיבה 4.3

קריירה של בעלי תואר שלישי¹ לקט נתונים מתוך סקר מיוחד הנערך על ידי ה-OECD

הגדרות

חינוך גבוה לתואר שלישי: לימודים אקדמיים בדרג *חינוך* 6 על פי סיווג ISCED97, המקנים תעודה אקדמית מוכרת על ידי המועצה להשכלה גבוהה.

תחום לימוד: תחום מדעי שאליו שייך מקצוע הלימוד לפי סיווג אחיד של הלמ"ס.

בעל תואר שלישי: מי שקיבל תואר שלישי ממוסד אקדמי כלשהו בארץ או בחו"ל. אוכלוסיית הסקר כוללת בעלי תואר שלישי עד גיל 70, שסיימו את התואר עד 1 בדצמבר 2009, ושהו בארץ בתאריך זה. לא כולל בעלי תואר דוקטור לרפואה (M.D.) שאינם בעלי תואר שלישי נוסף.

השבוע הקובע: השבוע שלגביו מופנות אל המרואיין שאלות על עבודה. בסקר "קריירה של בעלי תואר שלישי" "השבוע הקובע" הוא השבוע הראשון של דצמבר 2009.

להגדרות תכונות כוח העבודה ראו פרסומי סקר כוח אדם בהוצאת הלמ"ס.

בעלי תואר שלישי הם אלה שתרומתם לקידום הידע והטכנולוגיה היא הגבוהה ביותר. לכן יש להם תפקיד מפתח ביצירה של חדשנות ובצמיחה כלכלית מבוססת ידע. סקר קריירה של בעלי תואר שלישי נערך לראשונה בישראל בשנת 2010 והמידע שבו מתייחס ברובו לשנת 2009 ובחלקו ל-10 השנים שלפניה. **הסקר שהוזמן ומומן על ידי המועצה הלאומית למחקר ולפיתוח במשרד המדע והטכנולוגיה**, הוא חלק מסקר בין-לאומי שבו השתתפו 30 מדינות החברות בארגון ה-OECD.

המידע העולה מהסקר מאפשר למקבלי החלטות בישראל ללמוד על תרומתם והשתתפותם של בעלי תואר שלישי בשוק העבודה, על הקריירה המחקרית-אקדמית שלהם, ועל קשרי המדע הבין-לאומיים שאותם הם מנהלים.

א. תכונות דמוגרפיות

בשנת 2009 היו בישראל 33.6 אלף בעלי תואר שלישי; 61% מהם גברים ו-39% נשים, 33% מהם היו בגיל 55-64, ו-28% עד גיל 44.² בכל קבוצות הגיל רוב בעלי תואר שלישי היו גברים, למעט קבוצת הגיל עד 44.

1 לפרטים נוספים ראו הודעה לעיתונות מתאריך 9 בנובמבר 2011:

http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201106279

2 בעלי תואר שלישי ששהו בישראל במועד הקובע.

לוח 1

בעלי תואר שלישי, לפי מין וגיל, 2009

נשים		גברים		סך הכל		
אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	אחוזים	אלפים	
39.2	13.2	60.8	20.4	100.0	33.6	סך הכל
50.9	4.8	49.1	4.7	100.0	9.5	עד 44
35.7	3.3	64.3	6.0	100.0	9.3	45-54
35.0	3.9	65.0	7.3	100.0	11.2	55-64
30.4	1.1	69.6	2.5	100.0	3.6	65-70

בעלי תואר שלישי בתחום מדעי הרוח הוסמכו לתואר זה בגיל ממוצע גבוה יותר מבעלי תואר שלישי בתחומי המדעים הביולוגיים, המדעים הפיזיקליים, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב – 41 לעומת 33, בהתאמה.

בשנת 2009 כמחצית מבעלי תואר שלישי (53%) היו ילידי ישראל, 20% ילידי ברית המועצות לשעבר ו-27% ילידי שאר הארצות. 62% קיבלו את התואר השלישי ממוסד אקדמי בארץ, 16% ממוסד אקדמי בברית המועצות לשעבר ו-22% ממדינה אחרת.

ב. לימודים לתואר שלישי

בשנת 2009, 26% מבעלי תואר שלישי הוסמכו בתחום מדעים פיזיקליים, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב, 19% במדעי הרוח, 18% במדעים ביולוגיים, 17% במדעי החברה ומשפטים, 10% בהנדסה, ו-10% ברפואה ובחקלאות.

שיעור גבוה יותר של גברים, לעומת נשים, הוסמכו בתחום מדעים פיזיקליים, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב. היחס בין גברים ונשים בעלי תואר שלישי בתחומי מדעים פיזיקליים, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב עומד על 1:3, ובתחום ההנדסה - 1:7. לעומת זאת, בתחום מדעי הרוח נשים מהוות רוב, כאשר היחס בין נשים לגברים עומד על 1.34 ל-1.

לוח 2

בעלי תואר שלישי, לפי מין ותחום לימוד, 2009

נשים	גברים	סך הכל	תחום לימוד
אלפים			
13.2	20.4	33.6	סך הכל
אחוזים			
57.3	42.7	100.0	מדעי הרוח
44.6	55.4	100.0	מדעי החברה ומשפטים
24.8	75.2	100.0	מדעים פיזיקליים, מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב
52.4	47.6	100.0	מדעים ביולוגיים
12.5	87.5	100.0	הנדסה
35.7	64.3	100.0	רפואה, חקלאות ותחום לא ידוע
אלפים			
		6.5	
		5.7	
		8.7	
		6.1	
		3.4	
		3.2	

ג. תכונות כוח העבודה

בדצמבר 2009 שיעור השתתפות בכוח העבודה האזרחי בקרב בעלי תואר שלישי היה 89%, לעומת 64%³ בבעלי תואר שני. שיעור השתתפות בכוח העבודה האזרחי באוכלוסיית בני 25 ומעלה. בקרב גברים בעלי תואר שלישי בגיל 45-54, עמד שיעור השתתפות בכוח העבודה האזרחי היה 97%.

שיעור בעלי תואר שלישי עד גיל 44 ובגיל 65 ומעלה, העובדים בהיקף חלקי מסך המועסקים (20%), היה גבוה מהשיעור של בעלי תואר שלישי בגיל 45-64 (13%).

לוח 3

בעלי תואר שלישי, לפי תכונות כוח עבודה, גיל ומין, 2009

אחוזים

עובדים בהיקף חלקי מסך כל המועסקים			בכוח העבודה האזרחי			גיל
נשים	גברים	סך הכל	נשים	גברים	סך הכל	
22.6	11.7	15.8	86.8	89.7	88.6	סך הכל
24.4	15.9	20.2	91.7	93.2	92.4	עד 44
18.6	9.9	12.9	92.4	97.0	95.3	45-54
23.9	8.2	13.6	87.9	90.3	89.5	55-64
22.0	21.6	21.7	43.7	64.6	58.2	65-70

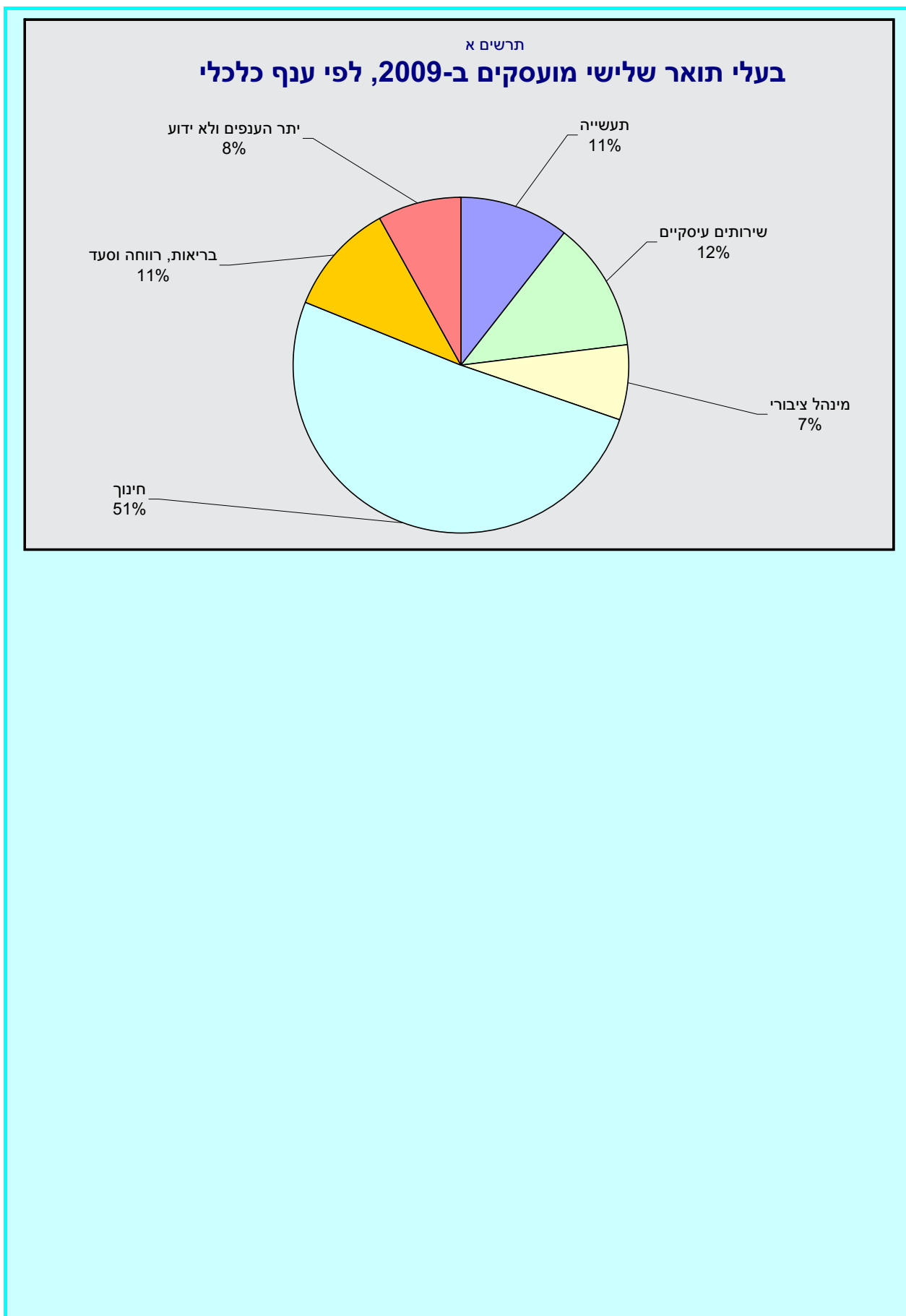
שיעור הנשים בעלות תואר שלישי העובדות בהיקף חלקי מסך המועסקים (23%), היה גבוה משיעור הגברים (12%).

בעלי תואר שלישי מועסקים, לפי ענף כלכלי

בשנת 2009 כמחצית מבעלי תואר שלישי היו מועסקים בענף החינוך. מתוכם, 31% מועסקים באוניברסיטאות ו-14% במוסדות אקדמיים לתואר ראשון. 6% נוספים היו מועסקים בבתי ספר ובמוסדות חינוך אחרים כמו לימוד קורסים, הכשרות, או השתלמויות. בענפי השירותים העסקיים והתעשייה היו מועסקים 23% מבעלי תואר שלישי, בענף שירותי בריאות, רווחה וסעד - 11%, במינהל ציבורי - 7%, ובכל שאר הענפים - 8%.

3 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2010). שנתון סטטיסטי לישראל. מס' 61. לוח 12.7. ירושלים: המחבר.

4 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2011). סקרי כוח אדם. פרסום 1460. לוח 1.19. ירושלים: המחבר.

4. הוצאה לאומית לחינוך

ההוצאה השוטפת לתלמיד עולה עם העלייה בדרג החינוך. הנתונים על התפלגות ההוצאה השוטפת לתלמיד לפי דרג חינוך בשנים 2000-2008 מראים, כי עלות לימודיו של סטודנט לחינוך גבוה גדולה פי 2 מעלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי ופי 3 מהעלות לתלמיד בחינוך הקדם-יסודי.

עלות לימודיו של תלמיד בחינוך על-יסודי עלתה בהדרגה מ-19.2 אלף ש"ח בשנת 2000 ל-21.7 אלף ש"ח בשנת 2002, וירדה בשנת 2003 ל-19.8 אלף ש"ח. משנת 2004 החלה עלייה הדרגתית בעלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי והגיעה בשנת 2008 ל-25.3 אלף ש"ח. עלות לימודיו של תלמיד בחינוך העל-יסודי הייתה גבוהה בממוצע בכ-20% לעומת עלות לימודיו של תלמיד בחינוך היסודי בשנים 2000 עד 2008, כמו כן בשנים אלו עלות לימודיו של תלמיד בחינוך היסודי הייתה גבוהה בכ-32% בממוצע מעלות לימודיו של ילד בחינוך הקדם-יסודי.

עלייה גבוהה בסך ההוצאות לתלמיד מסתמנת במוסדות להשכלה גבוהה. העלות לתלמיד עמדה על 46.2 אלף ש"ח בשנת 2008.

לוח 4.15

ההוצאה השוטפת¹ לתלמיד, לפי דרג חינוך, 2000-2008

מחירים שוטפים (הוצאה לתלמיד בחינוך קדם יסודי = 100)

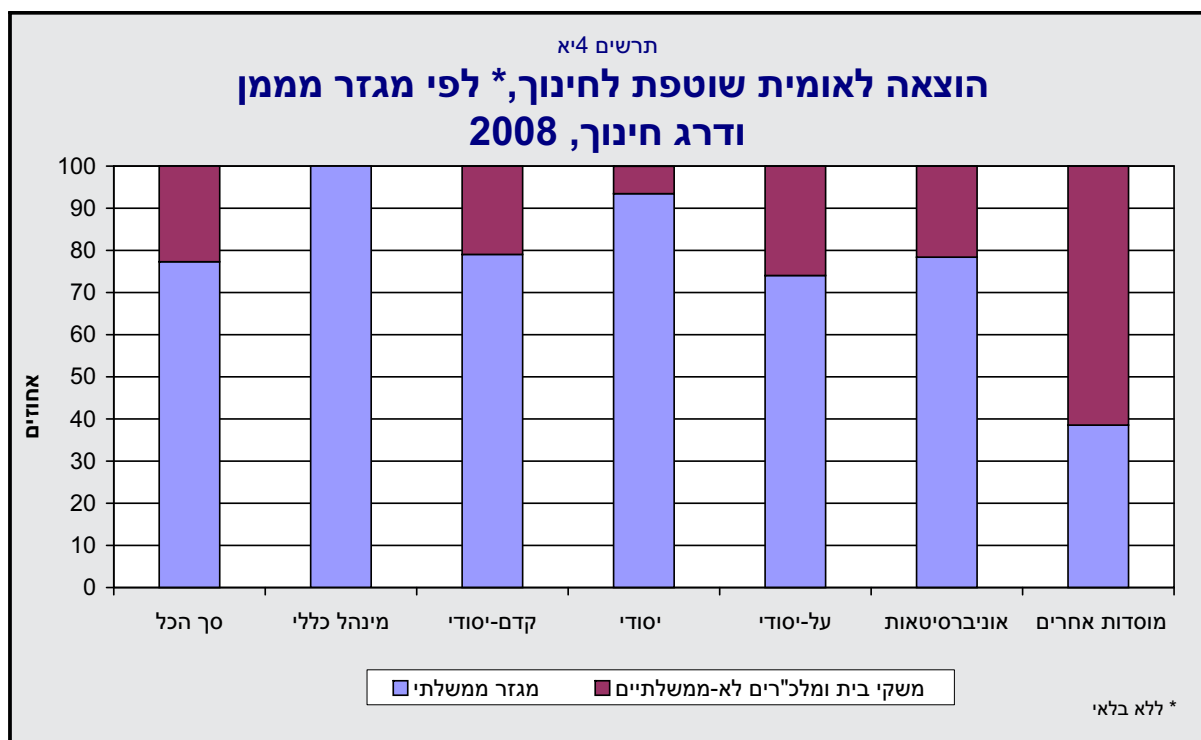
מוסדות להשכלה גבוהה		חינוך על-תיכון		חינוך על-יסודי		חינוך יסודי		חינוך קדם-יסודי		
מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	מדד	אלפי ש"ח	
336.4	39.7	197.4	23.3	162.7	19.2	130.5	15.4	100.0	11.8	2000
241.9	42.4	179.8	22.3	166.1	20.6	134.7	16.7	100.0	12.4	2001
307.4	41.2	167.2	22.4	161.9	21.7	126.9	17.0	100.0	13.4	2002
318.2	40.1	172.2	21.7	157.1	19.8	131.7	16.6	100.0	12.6	2003
304.5	40.8	156.7	21.0	151.5	20.3	126.9	17.0	100.0	13.4	2004
291.8	39.4	154.8	20.9	153.3	20.7	131.1	17.7	100.0	13.5	2005
296.5	41.8	146.8	20.7	153.2	21.6	130.5	18.4	100.0	14.1	2006
288.6	40.7	148.2	20.9	157.4	22.2	141.8	20.0	100.0	14.1	2007
306.0	46.2	127.2	19.2	167.5	25.3	167.5	20.4	100.0	15.1	2008

1. כולל הוצאות על שירותי חינוך במוסדות החינוך, והוצאות משלימות של משקי הבית (כולל שיעורים פרטיים, לא כולל ספרי לימוד וצורכי כתיבה שנקנו על ידי משקי הבית).

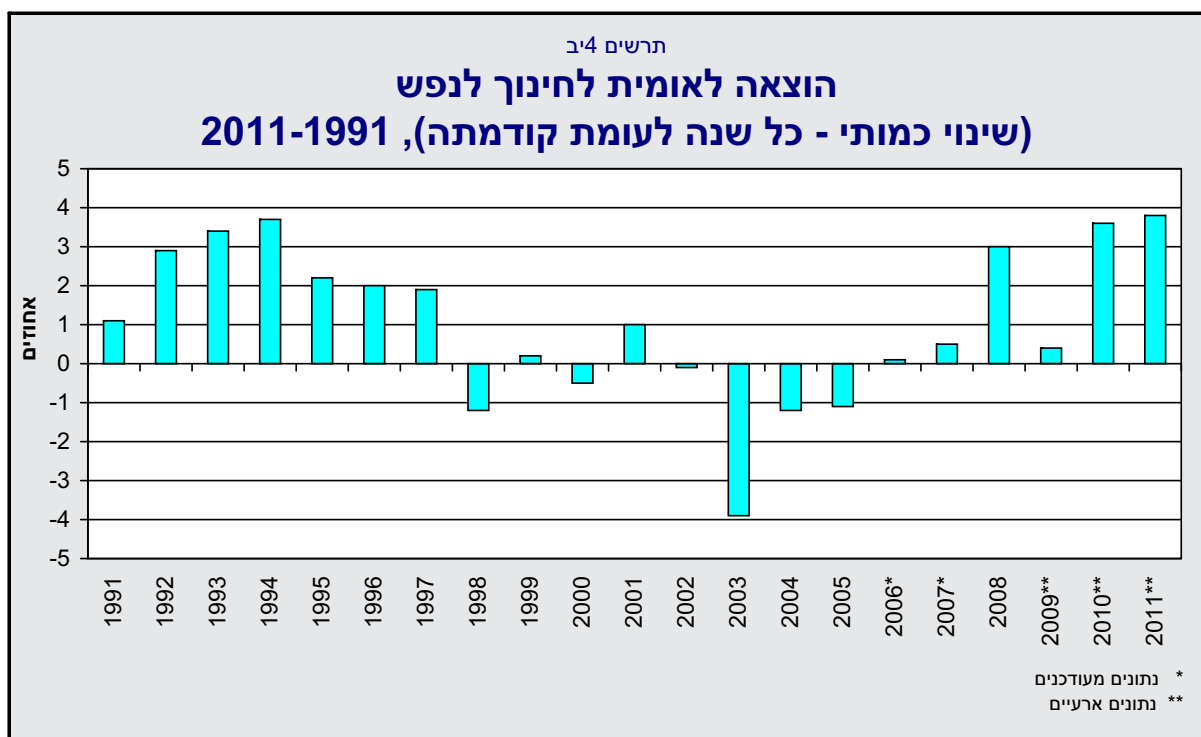
במיון לפי מגזר מממן מוגדר המימון של כל מגזר כסך ההוצאה הישירה על סחורות לשירותים וההוצאה לתמיכות, מענקים, העברות ותשלומים אחרים (נטו) למגזרים אחרים. הממשלה והרשויות המקומיות מממנות את רוב ההוצאה הלאומית לחינוך על ידי העברות למגזרים אחרים כמו מוסדות ללא כוונת רווח (מלכ"רים).

נתונים מפורטים על מימון ההוצאה לפי דרג חינוך לשנת 2008 (תרשים 4יא), מראים כי המגזר הממשלתי (משרדי הממשלה ומוסדות לאומיים, רשויות מקומיות ומלכ"רים ממשלתיים) מימן 77% מההוצאה הלאומית השוטפת לחינוך. בכלל זה, מימון של חינוך יסודי - 94%, חינוך קדם-יסודי - 78%, חינוך על-יסודי - 74%. 78% מההוצאות של האוניברסיטאות (ללא מחקרים המתוקצבים בנפרד) ו-37% מההוצאה של מוסדות אחרים לחינוך גבוה ועל-תיכון מומנו על ידי המגזר הממשלתי.

משקי הבית ומלכ"רים לא-ממשלתיים מימנו את יתר ההוצאה השוטפת לחינוך בכל דרג, על ידי קניית שירותי חינוך ממוסדות ציבוריים, תרומות בארץ ובחו"ל וכן קניית שירותים, ספרי לימוד וצורכי כתיבה מגופים עסקיים.

ההוצאה הלאומית לחינוך לנפש בשנת 2011 עלתה ב-1.7%, בדומה לעלייה של 1.7% בשנת 2010, ולאחר עלייה של 2.2% בשנת 2009.

השוואת ההוצאה הממוצעת לתלמיד בשנת 2009 במחירים בין-לאומיים קבועים (במונחי שווי כוח הקנייה - Purchasing Power Parities - PPP) מראה, כי בישראל ההוצאה הממוצעת לתלמיד בכל דרגי החינוך, נמוכה מהממוצע במדינות החברות ב-OECD (תרשימים 4ג, 4ד ו-4טו):¹⁰

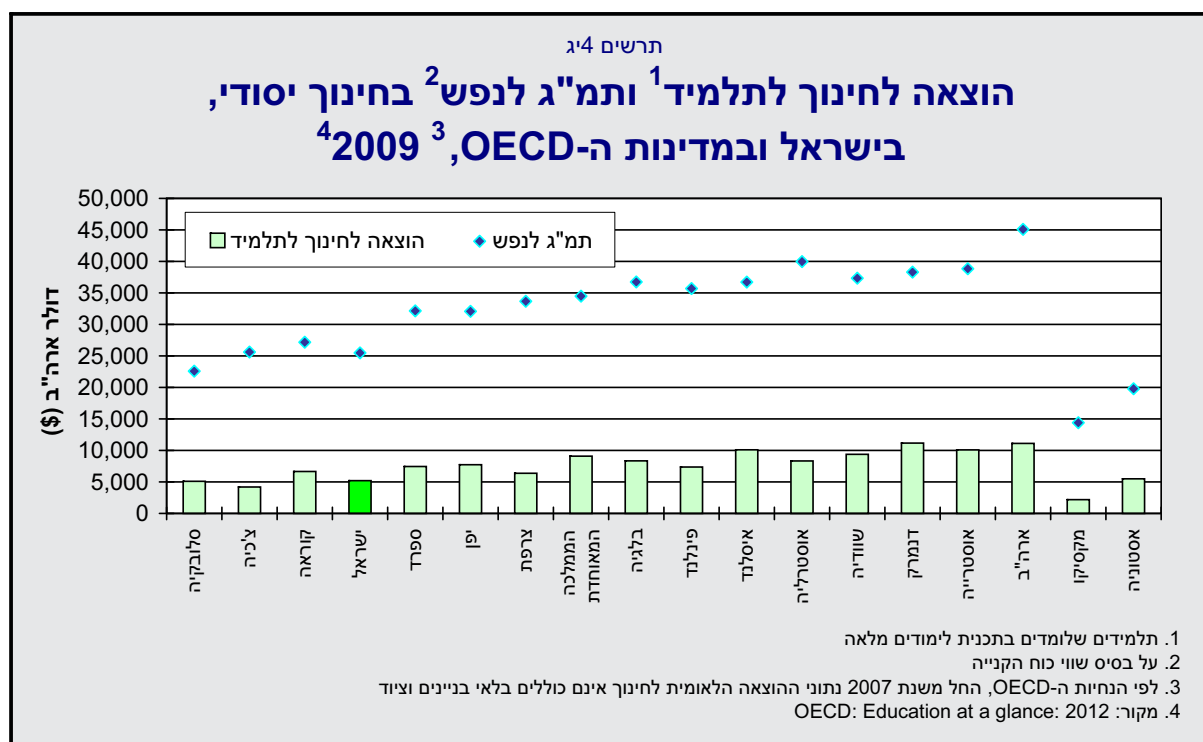
בחינוך על-תיכון ובחינוך גבוה הגיעה ההוצאה לחינוך לתלמיד בישראל ל-\$11,214, בדומה לניו זילנד ופחות מאשר ברוב מדינות ה-OECD (\$18,572 בממוצע).

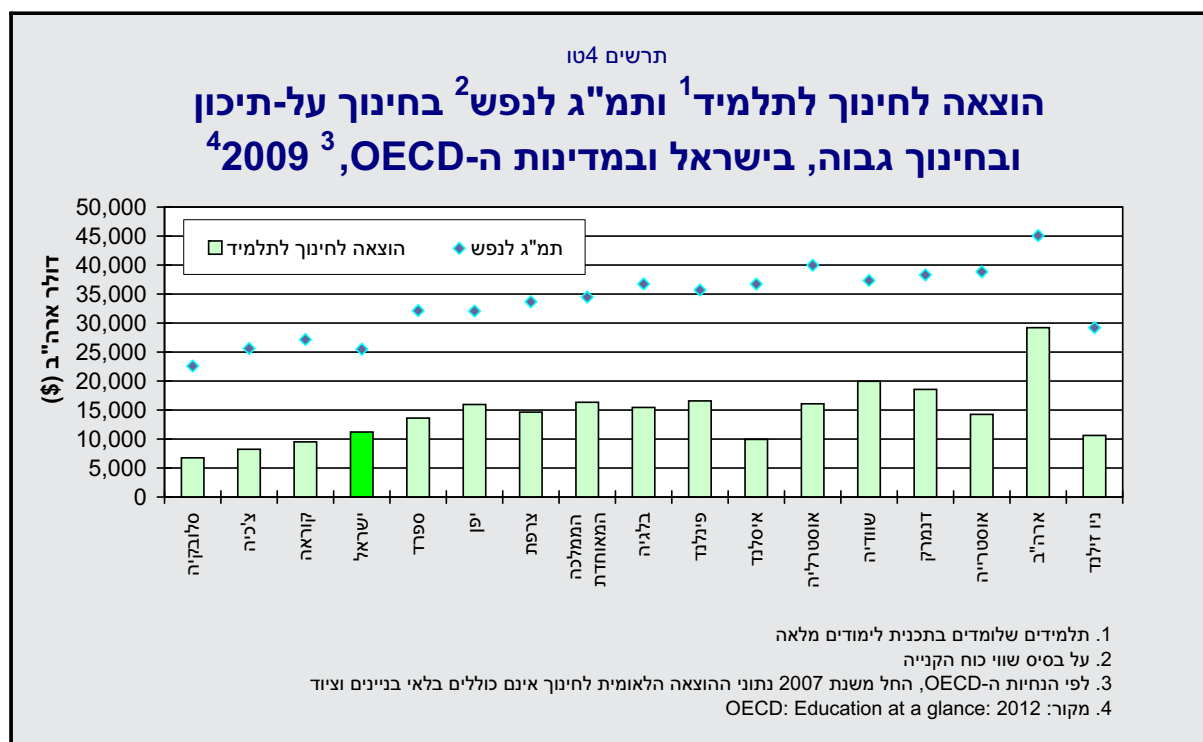
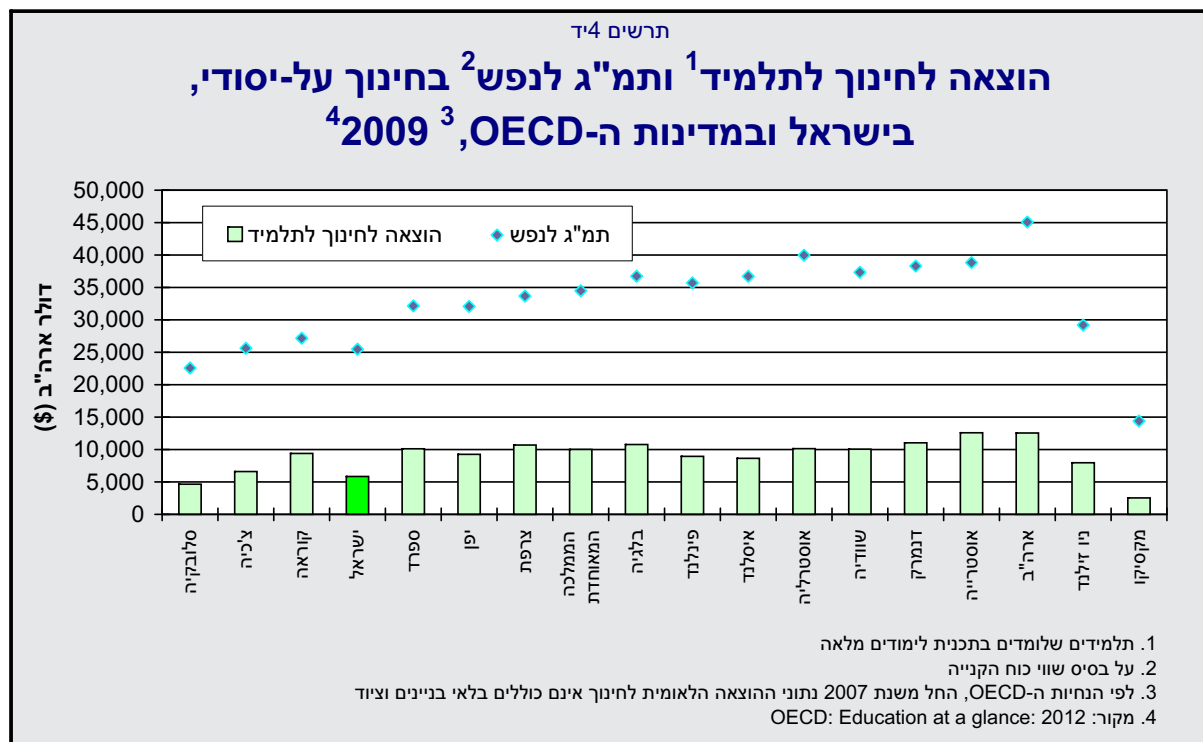
בחינוך על-יסודי הסתכמה ההוצאה לחינוך לתלמיד בישראל ב-\$5,842, והייתה נמוכה לעומת מדינות ה-OECD (\$9,264). בשתי מדינות: מקסיקו וסלובקיה, ההוצאה הייתה נמוכה מזו שבישראל. הוצאה גבוהה במיוחד, מעל \$10,000, הייתה במדינות: ארה"ב, בלגיה, דנמרק, אוסטרליה אוסטרליה, צרפת, ספרד, שוודיה ואנגליה.

בחינוך היסודי הוציאה ישראל \$5,202 לתלמיד, בדומה לסלובקיה ולאסטוניה, ונמוך מהממוצע במדינות החברות ב-OECD – \$7,550.

בחינוך הקדם-יסודי הייתה ההוצאה לחינוך לילד בישראל \$3,998, גבוהה יותר מאשר במקסיקו. הוצאה גבוהה במיוחד הייתה בניו זילנד – \$11,202.

התרשימים הבאים מציגים השוואה בין-לאומית של ההוצאה לחינוך לתלמיד, לפי דרג חינוך, מול התמ"ג לנפש. מהתרשימים עולה כי בכל דרגי החינוך קיים קשר חיובי בין רמת החיים (במונחי תוצר לנפש) וההוצאה לחינוך. יש לציין שאין קשר ברור בין רמת ההתפתחות הכלכלית של מדינה לבין מידת הישגי תלמידיה בבחינות בין-לאומיות.

לוח 4.16

הוצאה ממשלתית לחינוך כאחוז מסך כל ההוצאה הממשלתית, לפי דרג חינוך, בישראל ובמדינות ה-OECD, 2009

אחוזים

הוצאה ישירה למוסדות חינוך והעברות למלכ"רים (נטו) ולמשקי בית			מזה:	
מזה:		סך הכל		
חינוך על-תיכון וחינוך גבוה	חינוך יסודי, חינוך על-יסודי ומכינות קדם-אקדמיות			
2.4	8.9	13.6	ישראל ¹	
3.1	8.7	13.0	ממוצע מדינות ה-OECD ²	
4.1	13.5	20.3	מקסיקו	
5.7	14.1	21.2	ניו זילנד	
2.6	10.8	15.3	קוראה	
3.0	9.3	13.1	ארה"ב	
3.2	10.1	13.4	אירלנד	
2.2	6.0	10.0	הונגריה	
3.1	9.9	15.3	איסלנד	
1.7	6.5	9.0	איטליה	
4.1	11.4	16.4	שווייץ	
1.6	9.0	11.3	הממלכה המאוחדת	
4.8	9.6	15.7	נורווגיה	
3.1	10.8	14.2	אוסטרליה	
2.4	6.8	10.4	צרפת	
3.0	9.4	13.5	אסטוניה	
3.9	7.6	12.2	פינלנד	
3.0	7.3	11.4	אוסטריה	
3.2	7.6	11.5	הולנד	
2.7	8.1	12.2	בלגיה	
2.4	7.9	11.5	פולין	
2.2	8.3	11.6	פורטוגל	
2.3	6.2	9.8	צ'כיה	

1. הוצאה הממשלתית כוללת את ההוצאות ברשויות מקומיות, מלכ"רים, הוצאות ביטחון ותשלומי ריבית.
 2. מקור: OECD, Education at a Glance, 2012.

לוח 4.16 מציג השוואה בין-לאומית של ההוצאה הממשלתית לחינוך מסך כל ההוצאה הממשלתית. בישראל, בשנת 2009, שיעור זה היה 13.6%, מעט גבוה מהממוצע במדינות ה-OECD (13.0%). החלק של ההוצאה הממשלתית לחינוך יסודי ועל-יסודי מתוך ההוצאה הממשלתית בישראל היה 8.9%, מעט גבוה מהממוצע במדינות החברות ב-OECD. החלק של ההוצאה הממשלתית לחינוך על-תיכון ולחינוך גבוה, מסך כל ההוצאה הממשלתית בישראל (2.4%), היה נמוך מהממוצע במדינות ה-OECD (3.1%).